

ВОЕННА ИСТОРИЯ

БРОЙ 13, МАРТ 2015

TERROR

Списание на Клуб „Военна история”

София, 2015 г.

ISSN 2367-5950

Отговорен редактор: **Александър Стоянов**

Оформление и дизайн: **Петьо Георгиев**

Коректор: **Десислава Михайлова**

Ако искате да се свържете с нас, можете да го направите на:

e-mail: klubvoennaistoria@gmail.com

Facebook: www.facebook.com/hystoryofwars

Официален сайт: www.historyofwars.net

В ТОЗИ БРОЙ ЧЕТЕТЕ

Балканският тероризъм през XIX-XX в.	5
Ситуацията в Либия	16
Пешмергите	29
Хизбула	37
Джабхат ал-Нусра	48
Боко Харам	55
Как воюва Ислямска държава	63
Фундаментализмът: патриотизъм или тероризъм	71

ПРОДЪЛЖАВАМЕ НАПРЕД!

Здравейте,

Изминаха три години откакто списание „Военна История“ се появи на бял свят. През студения февруари на 2012г., първия брой на списанието – аматорски, зле изпиан визуално и с доста хаотично набрано съдържание излезе на бял свят и благодарение на торент-тракерите достигна до няколко хиляди души. От тогава, до сега, броя на хората, които реално са чели списанието, остава неизвестен за мен. Със сигурност днес, 12 броя по-късно, тези, които похабяват три движения на пръста си за да свалят броя, са много по-малко от онези, които правеха това през 2012-та. Сигурен съм, че сме разочаровали мнозина. Сигурен съм, че за някои сме твърде несериозни или авангардни, или статиите са с непроверени тези, или са прекалено сухи. Сигурен съм, че на някои хора им липсват картинки, на други – картинките са им в повече. Сигурен съм, че за някои сме про-западни, за други – прекалено русофили. Вярвам, че мнозина отричат подбора на лицата, от които взимаме интервюта по разни теми. Но българина е капризен човек, който рядко знае какво точно иска и за това трудно може да бъде задоволен, освен на най-елементарно физическо ниво, разбира се. Ние не сме красива, нагласена мадама, не сме популярна песен със зарибяваща мелодия, нито вкусно ястие, което да хапнете на по бира с приятели. ***Nous sommes l'histoire militaire***, ако можем да перифразираме един печално популярен израз от последните месеци. По повод годишнината от създаването на списанието, искам да поздравя всички които все още го четат през тези тридесет и шест месеца и да се извиня на онези, които са спрели да го четат поради една или друга причина. Правим каквото можем и колкото го можем. Дали е достатъчно? Това всеки един от вас трябва да прецени за себе си.

Подобно на брой IV на списанието, който излезе през ноември, 2012г., брой XIII е тематичен брой. За тема на броя си избрахме Тероризмът, както вече сте видели от корицата. Тероризмът се превръща във все по-болна и актуална тема за обществото ни. Това, че мнозина избират да си затворят очите за проблемите на страни, които не са чак толкова далеч от нас, не бива да ни успокоява съвестта и да ни спира от това, да си задаваме въпроси. Именно със задаването на въпроси започва и този брой. Главен асистент Христо Беров от катедрата по Балканска история на ИФ на Софийски Университет ще ни разкаже малко повече за балканския тероризъм от края на XIX и началото на XX век, скрит зад маската на националните идеи. Колегата Руслан Трад ще ни разясни какво и как точно се случва в Либия в момента и дали има шанс зловещата Ислямска държава да си създаде нова опорна зона, отново не много далеч от страната ни. Георги Тотев, който в момента пише под тътена на изстреляните ракети и се пази от куршумите в Донецк, намери време да отговори на няколко въпроса за пешмергите – най-сериозния враг на тероризма в Близкия Изток. Венцислав Божев дебютира като автор в списанието с чудесни изложения, посветени на три от лицата на съвременния тероризъм – Хизбула, Ан Нусра и Боко Харам. Продължаваме с опит за обобщение на военните похвати на Ислямска държава и завършваме с едно по-общо тълкуване на термина фундаментализъм и значението, което се влага в него.

Благодаря, още веднъж, на всички, които вече трета година избират да са с нас! Не спирайте да търсите и не спирайте да си задавате въпроси!

Александър Стоянов

БАЛКАНСКИЯТ ТЕРОРИЗЪМ

XIX – XX в.

Интервю с гл. ас. Христо Беров

Роден на 13 март 1978 г. в гр. Смолян. 1997 г. завършва Природо-математическа гимназия „Васил Левски“, гр. Смолян; 2002 г. става магистър по история в ИФ на СУ „Св. Климент Охридски“; 2003-2004 е учител по история в НГДЕК „Св. Константин – Кирил Философ“; от 2005 г. е асистент в катедра „История на Византия и балканските народи“ към ИФ на СУ „Св. Кл. Охридски“

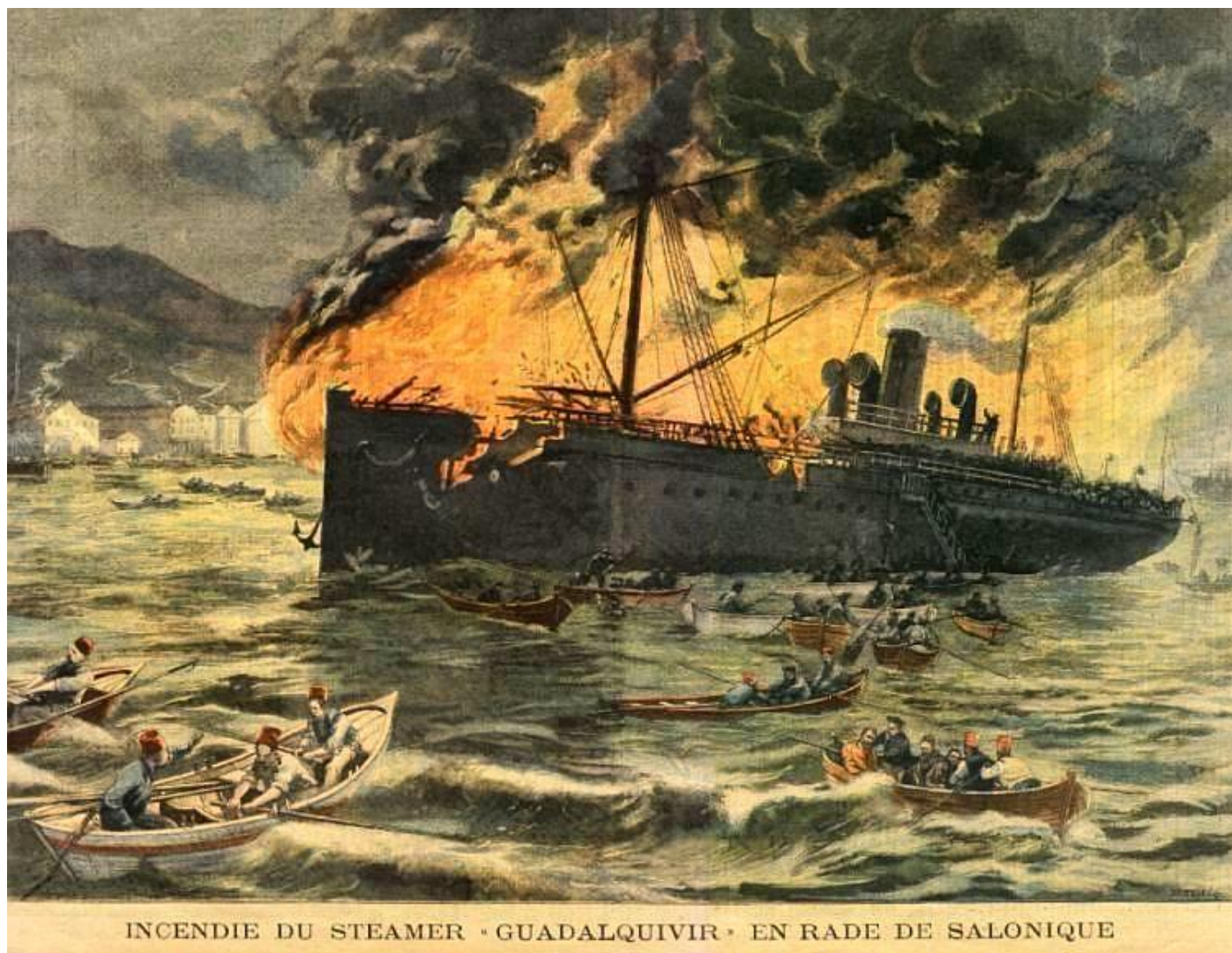
Според Оксфордския речник, „тероризъм“ е „неофициална и нерегламентирана употреба на насилие и заплаха при преследването на определени политически цели“ Съгласен ли сте с подобно тълкуване? Бихте ли добавил други параметри към дефиницията?

Едно такова тълкуване може да бъде прието, разбира се, но аз ще си позволя да добавя, че в един по-широк смисъл тероризмът или терористичното действие е насочено често пъти срещу цивилни или въобще срещу хора с малко или

никакво отношение към факторите (институционални или персонални), влияещи върху постигането на поставените политически цели.

Можем ли да говорим за тероризъм на Балканите през втората половина на XIX и началото на XX век?

Разбира се, че можем да говорим за тероризъм, макар това да води след себе си конфронтация с националните истории и митове. Това е така тъй като националните ни истории са склонни да приемат заподозрените в тероризъм организации преди всичко като борци за национална свобода и обединение. Разбира се, те са такива и хората влизащи в тях с право са причислявани към пантеоните на националните герои на съответната страна, което обаче съвсем не означава, че действията им винаги са мотивирани само и единствено от високо хуманни идеали. Напротив много често „героите“ в една национална историография са „душмани“ в друга и то на база едни и същи действия. Има и тази особеност, че когато терористичният акт е дело на „наш“ той е оправдан, дори повод за гордост, но ако е извършен срещу нас – то тогава често пъти е еманация на злото. Примерът с „гемиджиите“ в Солун през 1903 г, мисля е достатъчен в подкрепа на първото, а да кажем дейността на Павлос Мелас през 1904 г. в Егейска Македония която се приема за терористична, по-скоро доказва второто твърдение. В крайна сметка и в двата случая става дума за насилие, преследващо определени политически цели. Но подобни случаи има твърде много. Това не значи, че Балканите са изключение и някаква „сива зона“, по-скоро и тук, както и в много други сфери (политическа, стопанска, културна) балканците се опитват да имитират Европа. Тук имитацията е по-скоро идейна – насилието е оправдано за постигането на политически цели и човешкият живот може и следва да бъде жертван в името на националната идея.

Горящият кораб Гуадалкивир във водите на Солунския залив

Как бихте определили дейността на организации като ВМРО, Етники етериа, Черната ръка и Млада Босна след 1900 г.?

В контекста на националната история на България, Гърция и Сърбия тези организации и дейността им категорично не се възприемат като терористични, тъй като употребяваното от тях насилие е оправдано в името на осъществяването на националния идеал. Но това е пак само, когато се отнася до съответната национална история. Често пъти може да срещнете, дори в съвременни сръбски или гръцки текстове, определения терористи за членовете на ВМРО, а и българската журналистика, а често и историография или поне текстове претендиращи за научност не пестят подобни определения за Црна Рука или Етники Етерия. В по-общ

контекст много често действията на всички от посочените организации са терористични, макар че мотивите би следвало да ги оправдаят. Но тук е налице именно феномена за който стана дума по-горе.

Драгутин Димитриевич Апис и членове на Црна Рука

Знаем, че националното осъзнаване на балканските народи започва като културен процес. От къде се развиват по-радикалните направления в тези възродителни движения? През какви основни етапи преминава тяхното развитие?

Не бих се ангажирал с определение за „по-радикални направления“ в т. нар. национално възраждане, тъй като все пак това е цялостен процес, който изследователите по-скоро за удобство разглеждат в няколко направления. Този цялостен процес протича едновременно и като културно-

просветен, и като национално-освободителен. А когато става дума за отхвърляне на чужда, в национален смисъл, власт, така както това се схваща в кр. на XVIII и през XIX век, то трудно може да се мине без по-радикални действия. Все пак на балканите сме и южни, освен източни, като менталитет и трудно можем да си представим едно отделяне от чуждата власт по подобие на скандинавските примери. Така че такива по-крайни проявления на националното възраждане са общо взето нещо и нормално, и очаквано.

Еволюционно ли се развива схващането за национално освобождение чрез силата на оръжието или революционно?

По-скоро следва да се счита за естествено, след примера който дават Италия и Германия в усилията си да реализират национално обединение през 50-те и 60-те години на XIX век. Имате достатъчно примери за балканци участвали активно в тези процеси, особено в италианското Рисорджименто, които пренасят със себе си и чисто практически опит. Да не забравяме обаче, че и сърби, и гърци воюват за освобождението си далеч преди това. Така че италианския и германския опит май се отнасят по-скоро до националните обединения, не толкова до освобожденията.

Кои са приликите и разликите в идеите на отделните балкански организации? Има ли следи от типичния менталитет на отделните народи?

Не мога да се ангажирам с категоричност, но приликите са повече от разликите особено след 1878 г., когато общо взето политическата карта на балканите е оформена и всяка от държавите обявява за своя основна цел постигането на национално обединение. Именно в преследването на тези цели се появяват и коментираните до тук балкански организации. Те имат сходни цели и съответно използват сходни тактики. Доколкото има разлики, те са обусловени от спецификата на съответната национална програма за

обединение. Така Црна Рука е по-гъвкава, работейки според случая ту в Македония, ту в Босна, ВМРО е доста по-праволинейна.

Лазарос Апостолидис и четата му от Костур

Към 1900 г., изчерпана ли е идеята за национално освобождение във вида, в който я познаваме от нашето Възраждане?

Едва ли нещо се променя от онази идея, която има през Възраждането, а именно да се обединят в свободна българска държава всички българи намиращи се под властта на султана. Промяна има по-късно след 1913 и особено след 1918 г., когато лелеяното обединение има няколко различни „душмани“.

Има ли връзка между радикализацията на балканските

организации и това, което се случва с левите движения в Русия по същото време?

Почти във всички биографии на дейци на балканските организации се посочват подобни връзки, най-вече идейни, дали обаче действително са повлияни точно от руските левичарски движения ми е трудно да кажа. Все пак балканците следят от близо какво се случва в европейския идеен свят и са наясно с радикалните идеи, шестващи из Европа. Възможно е често пъти да се запознава с тях през руски преводи, поради естествената близост в езика, когато говорим за българския и сръбския случай, но все пак това са европейски идеи. Дори такъв класически случаи като анархизма, за които сме склонни да смятаме, че достига до балканците през Русия, има своите корени в европейската политическа мисъл от XIX век, а и от по-рано. Така че радикализацията аз бих я отдал по-скоро на европейските влияния и тенденции като цяло.

Каква е ролята на анархизма, който тогава е доста популярен в Европа?

Това е много сериозен въпрос, изискващ специално проучване и внимание. Действително оправданието на радикални действия срещу представители на държавата допада на балканците, но не съм сигурен доколко това е резултат от интелектуално осъзнато световъзприемане и моделирана ценностна система. По-скоро става дума за чисто практическо възприемане на концепция, оправдаваща насилие в името на нещо „по-висше“.

Свикнали сме да гледаме на събитията в Македония през нашата си, българска призма. Как изглежда борбата за Македония погледнато от страната на сърби и гърци?

Общо взето като опит на българите, в по-малка степен на сърби или гърци, да „откраднат“ изконно население и

територии. Но поне в сръбския случай има и едно доста по-рационално отношение към ситуацията и една по-реалистична оценка. Става дума за концепциите на Йован Цвиич и Стоян Новакович, според които националното съзнание на населението в Македония е в „аморфно“ състояние и неговото окончателно оформяне ще е резултат от въздействието на институциите на националната държава, която успее да установи контрол върху територията. С други думи казано самосъзнанието на населението там ще се моделира от държавата, която успее да присъедини спорната област или части от нея към територията си. Все пак трябва да се има предвид и факта че и за гърци, и за сърби Македония не е цел „на всяка цена“, не е с онова доминиращо националното обединение положение каквото има тя в българския вариант. За гърците доста по-важни са егейските островите (вкл. о. Крит) и западната част на Мала Азия. За сърбите – с подобна важност са Босна и Косово. Именно това прави възможна и по-гъвкавата политика по отношение на Македония на тези две държави, за разлика от България.

В последните години все повече се говори за оформяне на македонско самосъзнание, след Кримската война, под шапката на българската национална идея. Има ли някакъв резон в такива твърдения?

Ако въпроса се отнася до т. нар. автономия на Македония, то – да, категорично българската позиция по този въпрос допринася за оформяне на македонско самосъзнание. Ако е за коминтерновските постановки и съгласието с тях на БКП, то по-скоро става дума за реализиране на възможното след 1945 г. и да, отново, българската позиция подпомага процеса, но в този случай по-скоро „спасява“ населението там от сърбизиране. Но имай предвид, че групи изразяващи „македонско самосъзнание“ и твърдящи, че населението в Македония е различно от българите и сърбите има още от втората половина на XIX век.

За македонската нация - действително има такива изявления, дори се формират няколко групи (едната е Петербург) на

твърдящи, че македонците са отделна нация още в средата на XIX век, не знам доколко има връзка с Кримската война, по-скоро ми се струва че няма такава, но това е въпрос на проучване. Доколко това е някакъв корен на македонизма, не знам. Моето лично мнение, че е много трудно, направо невъзможно, да се формира нация без институционална намеса (държава, образователна система, армия и т. н.). В този смисъл подобни прояви са по-скоро екзотични интелектуални игри без особени последици в конкретния момент, но могат умело да бъдат използвани в последствие, след години като аргументи в полза на възродената македонистка теза.

Как виждат османските власти организации като ВМРО, Етнически етери и Черна ръка?

Като деструктивни фактори, но и често пъти като инструменти за неутрализиране една на друга, което е начин за удължаване контрола на империята върху спорните територии.

Каква е ролята на Балканските войни в развитието на революционните структури на Балканите? Променят ли се идеите им след юли, 1913 г.?

Променят се дотолкова доколкото част от организациите губят противника си (сръбските и гръцките), макар и да не е много точно, тъй като освен турци, техни противници и то много по-често са българите. За друга част (българските и сръбските) от тях противника, срещу който с борят се променя. След 1913 усилията се насочват съответно срещу сърби, гърци и отчасти румънци в българския случай и срещу австрийците, в сръбския случай. Не че не е било за сърбите и по-рано, но сега това е останал единствения противник. Резултатът от тази „преориентация“ е става ясен още на следващата година.

Тодор Александров, Христо Матов, Георги Мончев, Владимир Сланков и Никола Иванов в Димотика край щаба на Българската армия през Балканската война

Всички знаем за Гаврило Принцип и изстрела, който подпалва Европа. Но Голямата война хвърля сянка върху идеите, на които Гаврило подчинява делата си. С какво се отличава борбата на балканските народи срещу Двойната монархия от действията им на „източния фронт“ срещу Османската империя?

Не бих казал, че се отличава много, но тя е „приоритет“ на сръбските и на по-малко познатите у нас румънски националисти. Особеност може би е фактът, че там няма толкова ярка конфронтация между конкуриращи се за едно и също население и територия организации.

През 1919 г., Сърбия и Гърция до голяма степен реализират националните си програми, а България преживява поредната национална катастрофа. Какво се случва с балканските революционери след края на Първата Световна война?

Някои се пенсионираха, все пак са на възраст вече. Това в кръга на шегата разбира се. Сръбските и гръцките организации на практика нямат повече цел. Макар че, както се оказва малко по-късно гръцката национална идея съвсем не се реализира по начина, по който си го представя гръцкият политически елит през 1919 г. Българската организация преживява трансформации, както добре знаем, и освен вътрешните борби, изразяващи се във взаимно изстребление, се доближава все повече до съвременното разбиране за терористична дейност. Появяват се обаче и нови организации като хърватската „Усташа“ и албанския „Комитет за народна отбрана на Косово“, които много често търсят начини да си сътрудничат през следващи години. Но общото е, че действията на всички тях са все по-близо до съвременното схващане за тероризъм.

РУСЛАН ТРАД ЗА СИТУАЦИЯТА В ЛИБИЯ

Какво се случва в момента в Либия? Къде са основните конфликтни точки?

Смятам, че дори за местните хора е трудно да преценят какво точно се случва. Причината за това е хаосът, предизвикан от сраженията, избухнали през лятото на 2014 година, когато изборите бяха оспорени. Горещите точки са съсредоточени в крайбрежната част на Либия, където се намират най-големите градове и петролните залежи. Именно покрай тях се случиха и най-тежките сражения – всяка от страните се надява да получи по-голям дял в добива на петрол.

Колко фракции се борят за власт в страната? Кои са те?

Най-общо казано, имаме две коалиции (операции), които се борят една с друга, всяка със собствен парламент и правителство. Военната операция „Достойнство“ е инициатива на правителството на Абдулла ал Тини в Байда и на Камарата на представителите в източния град Тобрук. Операция „Зора“ е свързана с правителството на Омар ал Хаси и Общия национален конгрес, базиран в Триполи и е отговор на военната офанзива „Достойнство“. Правителството в Тобрук твърди, че се бори срещу ислямски терористи, докато кабинета в Триполи се определя като последна опора в революцията срещу връщането на хората от режима на Муамар Кадафи.

Омар ал Хаси, лидер на операция „Зора“

Коалицията „Зора“ включва ислямистки милиции като бригадата „Мъчениците на 17 февруари“ и Оперативна зала на либийските революционери, съюз между военизирани групи с екстремистки елементи като Ансар ал Шария, които САЩ обвиняват в убийството на американския посланик на 11 септември 2012 година. Но по-голямата сила в „Зора“ са бригадите от Мисрата, „интегрирани“ в министерството на отбраната, както и военизираните части „Либийски щит“, заедно с различни групировки от малицнствените берберски и туарегски общности, и някои западни либийски градове.

От друга страна, операция „Достойнство“ включва бивши членове на силите за сигурност и службите на Кадафи, както и милицията „Зинтан“, чиито членове са били част от старата либийска армия, които дезертираха през 2011 година, и която в момента се ръководи от генерал Халифа Хафтар. Но тук, отново, основните играчи са други, а именно съюзът между федералистите от областта Киренайка, Революционерите от ал Зинтан, тебу (малцинство в Либия) и онова, което е

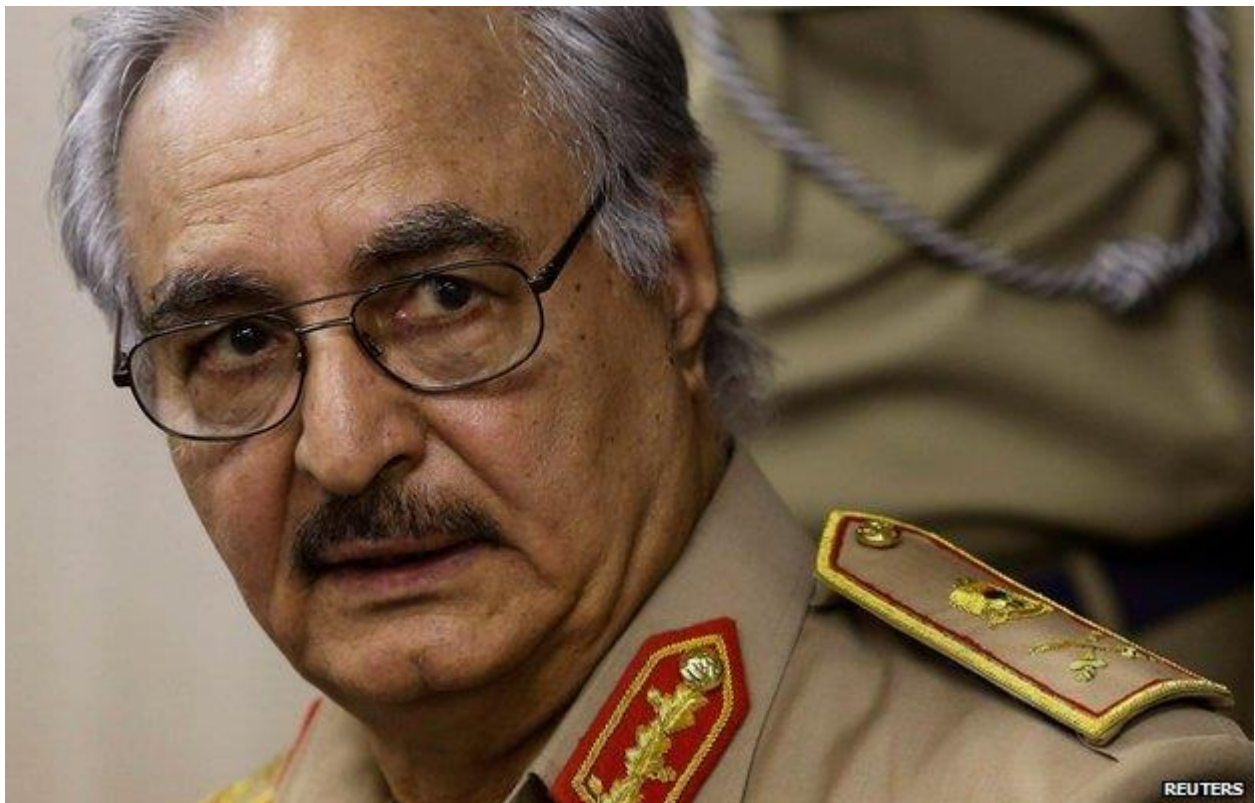
останало от анти-ислямистката коалиция, водена от Махмуд Джибрил, който спечели немалко гласове на изборите през 2012 година.

Абдулла ал Тини, политическото лице на операция „Достойнство“

Операция „Достойнство“ и правителството в Тобрук и Байда имат връзки с Египет и Обединените арабски емирства. Правителството на ал Тини подписа пакт за военно сътрудничество с Египет в името на глобалната война срещу тероризма, след което парламентът в Тобрук определи всичките си противници за терористи. Генерал Хафтар, де факто лидер на операция „Достойнство“, не крие симпатиите си към египетския президент ал Сиси и програмата си, насочена срещу Мюсюлмански братя, която е подкрепена от мощни бизнесмени и либийски политици, свързани с Кайро и Емирствата. Самият генерал Хафтар, който в началото на кариерата си е твърд поддръжник на Кадафи, след войната в Чад, където е изоставен от либийския лидер, дезертира и през 2011 повежда част от анти-кадафистките сили. Отношения на

операция "Зора" не са толкова ясни и правителството не получи международно признание. Само турският представител в Либия се осмели да се свърже с правителството на ал Хаси в Триполи, но скоро даде заден ход. Докато турската подкрепа е публична тайна, както и подкрепата на Катар за различни либийски ислямистки групи, то връзките на операция "Достойнство" с Египет и Емирствата са повече от очевидни.

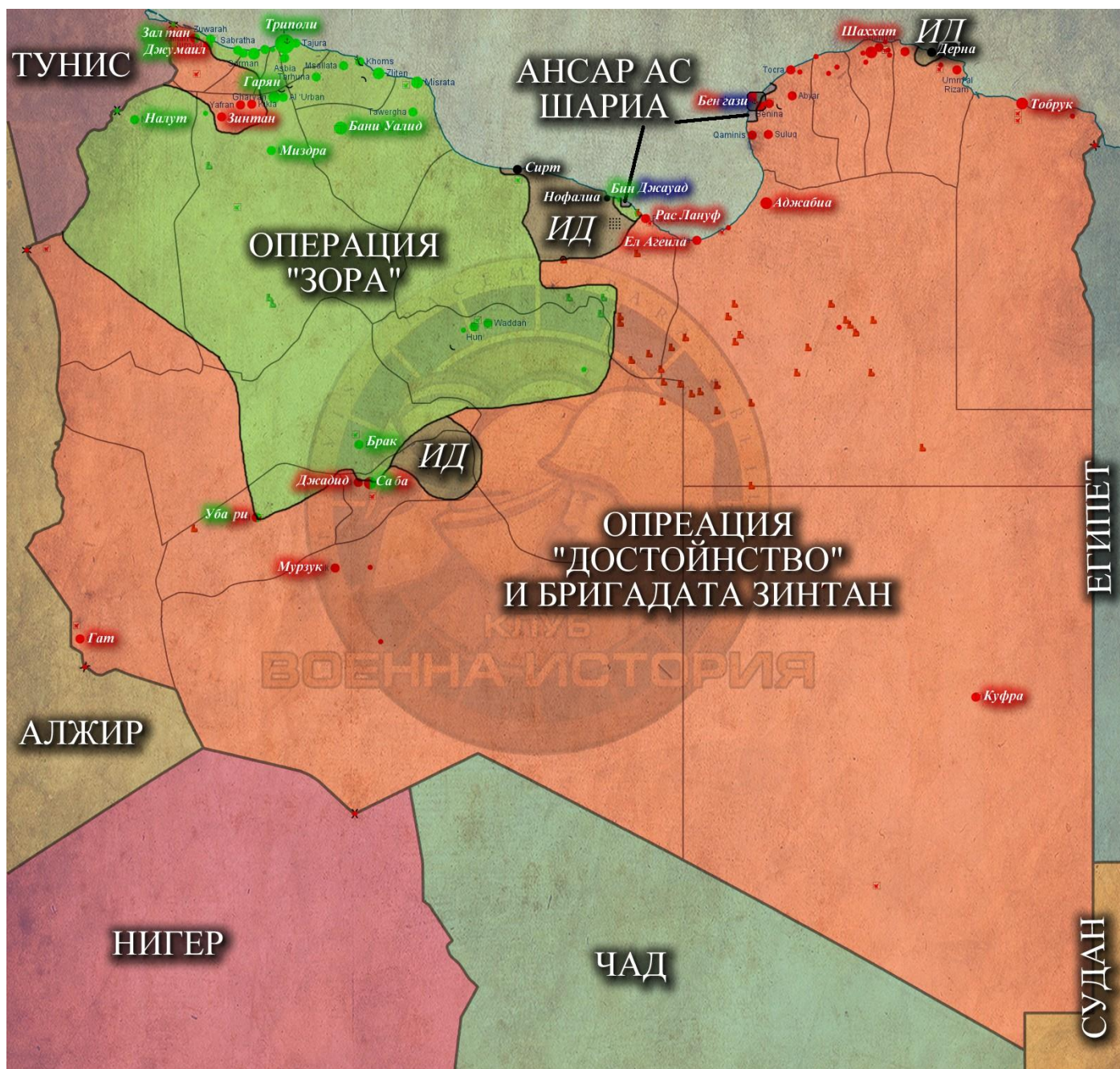
Генерал Халифа Хафтар, реалният лидер на операция „Достойнство“

Може да се каже, че повечето милиции са с малко бойци, сравнение с тези в Ирак и Сирия, където една милиция може да има над 5 000 души. В Либия населението е много по-малко от това в Ирак и Сирия и това също определя начина на воюване. Досега сблъсъците са отнели 2 500 живота, но предвид това, че Либия не е гъсто населена държава, тази бройка не е малка.

Каква е разликата между Ансар ас Шариа и Ислямска държава?

Либийският клон на Ансар ал Шария е групировка, която взе роля в либийската гражданска война. Има още няколко клона на групата в съседни държави, но не са толкова активни. Милицията се ръководи от емир – в случая с Либия, Мохаммад ал-Захауи, който беше убит наскоро. Подобно на „Ислямска държава“, Ансар ал Шария се борят за налагане на религиозните закони. В момента двете групи – ИД и Ансар ал Шария са съюзници в Либия, като се различават във влиянието и идеологията – докато ИД изповядват уахабизъм, то Ансар ал Шария са салафитска организация. Но това са по-скоро незначителни разлики. Най-голямата разлика в Либия е, че Ансар ал Шария имат повече контрол и влияние, отколкото ИД, като последните имат нужда от помощта на други ислямистки групировки, за да могат да стъпят по-здраво в Либия. Засега ИД намират възможност да разпрострат силите си единствено в района на град Дерна в Източна Либия (в момента – 19,02,2015г., контролират и град Нофалия, виж картата – бел. ред.), като се ограничават най-вече до паради и показване на сила. Докато Ансар ал Шария са действаща и добре организира милиция в Либия. Именно те са отговорни за атаката на дипломатическата мисия на САЩ в Бенгази през 2012 година. Заради тази случка общественото мнение се наклони срещу Ансар ал Шария, като базата им беше нападната и опожарена.

Между двете групи има разлика и в размаха на действие. „Ислямска държава“ цели установяване на реална власт и контрол върху териториите, които завзема. Ансар ал Шария няма свои институции, нейните акции повече приличат на онези на Ал Кайда в Йемен.

Ситуацията в Либия към 19.02.2015 г.

**Кои са опорите, на които стъпват различните фракции?
Как се формира подкрепата за тях?**

Най-вече с популизъм. В момента в Либия цари хаос и милициите твърдят, че защитават честта на революцията, че застават срещу бившите хора на Кадафи. В това има известна истина, тъй като в правителството в Тобрук влияние имат хора от службите на Кадафи и това притеснява много от обикновените хора. Тези милиции не пожелаха да сложат

оръжие, да се включат в армията на Либия. Отказаха да приемат и изборите, тъй като видяха в резултатите опасност да се върнат хора от стария режим – отново не без основание. Но реалните цели на всяка от тези милиции е, разбира се, влияние – особено за контрол върху петролните залежи. Не бива да се забравя и етническият фактор – през последните 40 години малцинства като народът тебу, берберите, туарегите, бяха потискани и нямаха гласност. Да влязат в милиция е един от начините да получат видимост. В този случай подобни милиции имат силна подкрепа сред общностите и правителството – което и да е то в бъдеще – трябва да помисли добре върху исканията на тези хора.

Какво се случва с бившата армия на Кадафи в момента? Къде отидоха войниците на стария режим?

Към момента либийската национална армия е съставена от близо 35 000 души, като в сегашния си състав съществува от 2012 насам. Тя наследява въоръжените сили на Либийската арабска Джамахирия, съществували от 1951 до 2011, когато са разпуснати. Няма как една немалка част от старата структура да се върне на постове си, тъй като липсват кадри в днешното управление. Част от командването е участвало и в предишния състав на въоръжените сили, а някои още от времето на крал Идрис, преди да бъде свален от Муамар Кадафи. В този смисъл няма начин да няма приемственост, макар и днешната структура да е различна и в синхрон с новото управление. Днес армията е подчинена на правителството в Тобрук.

Либийската армия беше най-активна в периода между 1970-те и 1980-те, когато има няколко конфликта със съседен Чад. Тези сражения завършват с големи загуби за либийската армия, особено в т.нар. Война на тойотите – заради наличието на множество пикапи Тойота, използвани от въоръжените сили в пустинята. Войните с Чад, които Триполи не признава за официални – т.е. управлението на Кадафи отрича, че води война с Чад – оставя големи следи в съзнанието на мнозина

либийци, особено на военните, които масово са изоставяни в плен на чадийската армия. Сред тези хора е и генерал Халифа Хафтар, който се чувства предаден от Кадафи, въпреки близостта му до полковника. През 2011 именно Хафтар води част от бунта срещу стария режим с подкрепата на дезертирали войници. Кадафи не си е правил илюзии – знаел е, че в армията има проблеми и се е съмнявал в лоялността на войниците. Затова и е разчитал на немалко наемници, които след падането му, се върнаха в Нигер и Мали и от своя страна подсилиха сепаратистките движения на туарегите. Военният им опит докара големи проблеми на властите в Мали, където от години туарегите се опитват да получат повече гласност.

Съставните части на Либия – Триполитания, Киренайка и Феззан

Говори се за разделяне на Либия на три отделни части, от къде идва това деление? Има ли исторически контекст или е съвременна интерпретация?

Определено има исторически контекст. Може би това е отделна тема, достойна за книга. Либия, подобно на други страни в района, е жертва на своето историческо минало и грешки правени през последните десетилетия. Делението на Либия е възможно предвид ситуацията в момента и

ако не се овладее, може да станем свидетели на модел като в Йемен, където южната и северната част се разделят с всеки ден. Там, в Йемен проблемът е същият: историческо деление, което е преодоляно с много компромиси, избива след като единството е било изкуствено поддържано с железен юмрук. Сенусията, по името на Сенуси и неговия суфистки орден, която управлява Либия преди Муамар Кадафи, е имала голямо влияние сред местното население, влияние градено с векове. Крал Идрис и сенуситите са възприемани като един от факторите, успели да прогонят италианските нашественици.

С идването си на власт, Муамар Кадафи (който получил пари за образованието си именно от Сенусията), се опитва да смаже този суфистки орден, като дори разбива гробницата на лидерите на сенуситите, за да не могат хората да отдават почит. За последните 40 години сякаш споменът за времената преди Кадафи беше забравен, но събитията показват, че това не е точно така. Делението, за което се говори, представлява всъщност действителността преди Кадафи – областите Киренайка, Триполитания и Феззан са имали свой живот, макар и обединени в една територия. Сенусията е давала свобода на всеки един от тези райони – нещо, което Кадафи нарушава и опитва да промени, но без успех. Още през 1951 година има опит за реформи от тогавашната власт, промотиращи национализма, но нямат особен успех.

Как се отразяват конфликтите на добива на петрол в Либия? Кой контролира кладенците?

Враждуващите фракции довеждат и до увреждане на връзките на Либия с външния свят. Големите летища са в руини, търговските кораби седят по пристанищата. Повечето посолства са затворили и не извършват дейност. През последните месеци, сраженията се фокусират върху резервите на националната банка и нефтените полета.

Федералистките милиции, съюзени с армията на Халифа Хафтар, контролират полетата в ал Сидр и Рас Лануф. Командирът им, Ибрахим Джатран, спомогна правителството в Тобрук да получи повече контрол върху полетата в източна Либия, като притисна правителството в Триполи с завземането на пристанища. Но в същото време, именно Джатран се опита да продава петрол на черния пазар. Напълно очаквано, добивът страда от сраженията – от 900 000 варела на ден преди 2011, производството пада на 325 000 варела. През декември 2014 ракета удари склад за съхранение и бяха унищожени над 1 800 000 варела... Това са огромни загуби. Кой контролира кладенците се определя от това как се движат фронтовите линии.

Ибрахим Джатран, 32 годишният „господар“ на петрола в Либия

Какво може да ни кажеш за тайнствените сенусити? Те имат ли роля в това, което се случва в момента?

Както казахме, това е суфистки орден, който е имал голямо религиозно и политическо влияние в Либия, особено в източна Либия, провинция Киренайка. Орденът е основан от Мохаммад ибн Али ас Сенуси през 1837 година в Мека. Самият ас Сенуси е с алжирски произход. Сенуситите са били затворено за чужденци общество и разказите на пътешественици и доклади на европейски правителства предоставят противоречива информация. Със сигурност един от центровете им – в южна Либия – е бил много свято за местните хора място. Това, с което са се отличавали сенуситите е била тяхната толерантност и нетърпимост към фанатизма. По темата е много полезна книгата на Екатерина Петрова, „Непозната светлина“.

Мухамад Идрис ас Сенуси,
водач на сенуситите и крал
на Либия (1951 - 1969 г.)

Дали имат роля сега? Съмнявам се – техните редици са много силно ударени от Кадафи, не само като членове на сенусията, но и като идеология. Все пак митовете за тях са актуални днес. Има хора, които си спомнят времената на крал Идрис и падането на Кадафи отключи тази обществена памет. Знамето на Либия, прието след Кадафи е онова знаме, използвано по времето на краля.

Все повече се говори за надигане на туарегите в Либия, Алжир и Мали. Кои са тези туареги, защото повечето хора в България знаят само за джиповете „Туарег“...

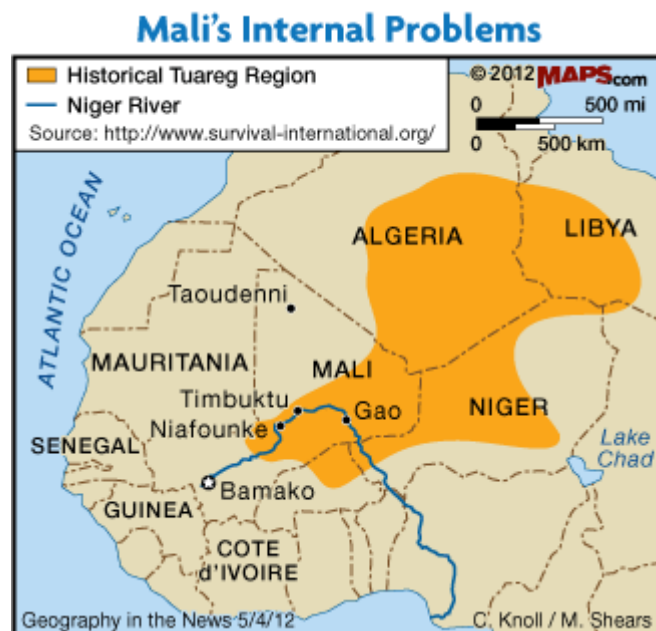
Надигането на различните малцинства в Либия е логично и очаквано. За съжаление това също е следствие на неправилни решения и репресии в миналото. Туарегите са важна част от населението на няколко държави в района на Сахел – от Либия през Чад, Мали, Нигер, Алжир... До средата на XX век туарегите са основен елемент в търговията в тази част на света, макар и да са били изключително затворени за външни хора. Наричани са „рицарите на пустинята“ заради бойните си умения, чувството за чест и силата им. Туарегите бяха използвани като наемници от Кадафи и след падането му, те се завърнаха главно в Мали, където съществува напрежение между южната част на страната и северната, населена с туареги. Една от последиците на войната в Либия е именно този местен конфликт, който привлече и френски войски.

Да очакваме ли хората от Сахара да се превърнат в „кюрдите на Северна Африка“?

Към момента туарегите са около 1 200 000 души, като най-големи части от тях живеят в Нигер и Мали. Но техните права нямат значение за местните правителства. Това продължава с десетилетия и напрежението нараства с всяка година. За разлика от кюрдите, туарегите не са имали държава в смисъла, който разбираме ние. Тяхната територия се управлява традиционно, разпростира се от оазис на оазис между днешните Либия, Мали, Нигер, Алжир. Нито колониалните сили, нито османските са ги закачали, тъй като е било трудно да се владее тази пустинна територия, макар търговията със сол да е носила добри приходи. Днес, обаче, туарегите са силно притискани от правителствата в държавите в района на Сахел. Интересен пример е областта Азауад, която е важна за туарегите в Мали. Именно в този район е съществувало държавно образование, което не е било признато от околните страни. Движението за освобождение на Азауад е изключително активно след 2012 година, когато избухва бунтът на туарегите в Мали и все още не се вижда разрешение на кризата.

Как се връзва това, което се случва в Северно Мали със събитията в Либия и Нигерия? От къде се появила толкова много ислямисти в сърцето на най-прочутата пустиня?

Някои ислямистки групи подкрепиха Движението за освобождение на Азауад, което даде повод на властите в Мали, подкрепени от Франция, да заявят, че туарегското

Територии, населявани от туарегите – в оранжево

въстание е ислямистки бунт. Но това противоречи на реалността – за малийското правителство е неудобно да говори за правата на туарегите. Самите туареги бяха подкрепени от своите събратя в Либия – това е връзката с Либия. Проблемите в северната част на Мали са от различен характер от онези в Нигерия и Боко Харам, макар отново да има разделение и по линията християни-мюсюлмани. Както в Нигерия, така и в Мали югът е християнски, а северът мюсюлмански. По стечение на обстоятелствата, туарегите са мюсюлмани и това също има ефект върху събитията – така лесно етническият проблем се свързва с религиозния.

Могат ли Ислямска държава да канализират хаотичната радикална енергия, която се концентрира в Сахара?

Отделни радикални групи биха могли да консолидират ограничено влияние в отделни части на Африка и специално в Сахара, възползвайки се от бунтовете там и липсата на равенство между етносите. Грешките на правителствата отново са един от важните елементи в надигането на подобни движения и понякога успешните им опити да яхнат недоволството както се случва в Нигерия или Мали. „Ислямска държава“ е концентрирана в Ирак и Сирия. Силите ѝ не са достатъчни, за да придобие голямо влияние в Сахел, където проблемите са различни, а и съществуват немалко други движения.

Докато отразява конфликта в Донецк и заснема кадри на бомбардировки, сражения и печалната съдба на местното украинско население, Георги Тотев намери време да отговори на няколко въпроса, свързани с най-големия враг на ИД в Близкия Изток – пешмергите.

ПЕШМЕРГИТЕ

ИНТЕРВЮ С ГЕОРГИ ТОТЕВ

Какво означава Пешмерга? Как може да бъде дефинирана тази структура?

“Пешмерга” най-общо може да се преведе като “тези, които се изправят срещу смъртта”. Днес с това име са известни въоръжените сили на автономен Иракски Кюрдистан, чийто главнокомандващ е президента.

От кога съществуват Пешмерга? Защо са създадени?

Кюрдските бойци започват да се наричат “пешмерги” в средата на XX век. Терминът се използва за първи път от кюрдския писател Ибрахим Ахмад, описвайки партизанските организации по това време. През краткото съществуване на самопровъзгласилата се през 1946 Кюрдска Република със столица Махабад (днешен Иран) думата “пешмерга” за първи път добива смисъл на републиканска гвардия.

Масуд Барзани, президент на Иракски Кюрдистан

Как се става Пешмерга? Колко са те в момента?

Ако питате пешмергите те ще ви кажат, че пешмерга не се става - такъв се раждаш. В днешно време всеки желаещ и годен за военна служба може да се включи в армията. Трудно може да се каже точната бройка на бойците, но по различни данни те достигат до 200 000 души.

Каква беше ролята им в свалянето на режима на Саддам Хюсейн през 2003г?

Въпреки търканията между двете големи партии - Кюрдската демократическа партия и Патриотичния съюз на Кюрдистан те успяват да се съюзят срещу режима в Багдад. Интересно е, че през цялото време избягват да участват в сблъсъците между сунити и шиити. Общото мнение е, че те изиграват много важна роля за събарянето на диктатора, според мнозина дори решаваща.

Позиция на пешмергите край Мосул, 2014 г.

Какво се случи с Кюрдистан след като американците наложиха новия, „демократичен“ модел в Ирак?

Проблемите между кюрдите и правителството в Багдад продължиха. Спорните въпроси сега са свързани най-вече с контрола на някои територии, износа на петрол и разпределението на бюджета от централната власт.

Защо стана така, че ИД тръгнаха към Ирак?

Всъщност ИД не тръгнаха към Ирак. Те дойдоха от там. Организацията беше създадена в Ирак като обединение на множество по-малки организации с радикални възгледи в следствие преди всичко на сблъсъка шиити/сунити, който от своя страна до голяма степен бе провокиран от американската инвазия в страната.

Първоначалното настъпление на Ислямска държава беше шок за властите в Багдад. Как си обясняваш този светкавичен успех през юни 2014г.?

Успехът на ИД е пряко следствие на липсата на държавност в Ирак след падането на режима и обширни части от съседна Сирия след началото на гражданската война. Създаде се широко пространство на безпорядък и безвластие, в което организацията успя да създаде стройна структура и да набере много нови членове и симпатизанти сред местните общности.

Кюрдите оказаха повече съпротива, но за малко да загубят Ербил при първоначалната атака срещу тях. Какво ги мобилизира и върна в играта?

Аз не вярвам, че Ербил е бил реално застрашен, най-вече заради западните интереси в региона. Подкрепата от страна на САЩ беше жизненоважна за възвръщането на боеспособността на кюрдската армия.

Ербил, столицата на Иракски Кюрдистан

Какво означава Ербил за иракските кюрди?

Ербил е най-големият град в Иракски Кюрдистан с над милион и половина жители и хилядолетна история. Въпреки войната той се модернизира с бързи темпове, превръщайки се във все по-значим икономически и политически център, не само за Кюрдистан, но и за целия регион. Гледайки примера на петролните страни местните често говорят, че искат да направят от него нов Дубай. Не на последно място днес града се е превърнал и в символ на кюрдската държавност.

Постепенно, от септември насетне, Пешмерга постигат все по-сериозни успехи срещу ИД. Как си обясняваш този обрат?

Въпреки, че кюрдите смятат помощта от Запада за далеч не достатъчна, въздушните удари помогнаха много на кюрдските бойци и до някъде успяха да спрат бързата офанзива на ИД.

Ти беше на фронтовата линия в Ирак и следиш внимателно развоя на събитията. Какво видя в Ирак? Кое ти направи най-сериозно впечатление?

Силно впечатление прави организираността и сплотеността на кюрдския народ и общата вяра в националната мечта - независим Кюрдистан. Също и начинът по-който те се опитват да се дистанцират от останалите общности в региона изтъквайки често високото ниво на демокрация в Иракски Кюрдистан.

Как би могъл да опишеш средностатистическия кюрдски боец?

Трудно е да се създаде един общовалиден профил на кюрдския боец. По фронтовите линии се запознахме както с млади момчета, напуснали училище, за да защитават своята страна, така и с опитни възрастни бойци, чийто живот е минал в една или друга война.

При кюрдите жените играят доста важна роля в обществото, каквато ние българите не сме свикнали да свързваме с Изтока. Какво точно е мястото на кюрдските жени в тяхната социална и военна структура?

При посещението ми при кюрдските отряди YPG действащи в северните части на Алепо, Сирия през 2013 с удивление видях, че командирът им е жена. Под нейно командване бяха както жени, предимно снайперисти, така и мъже. Жените кюрди в северна Сирия играят важна роля в бойните действия и в обществото като цяло. Те са уважавани и приемани като напълно равни на мъжете.

Жени, част от армията на Иракски Кюрдистан

В Ирак отношението към жените е малко по-различно. Те са считани за равни и отношението към тях е добро, но кюрдите там са, можем да кажем, по-големи традиционалисти. Почти

не могат да се видят жени на ръководни позиции. Имайте предвид, че ролята на жените в обществото от един до друг район, дори в една и съща страна, може да се различава не малко. Не трябва да забравяме, че макар част от един етнос, кюрдите от Турция до Иран притежават известни различия помежду си.

Защо според теб Ислямска държава проведе някои от най-агресивните си военни операции точно срещу кюрдите? Боят ли се екстремистите от Пешмерга?

Според мен подбудите на ИД са напълно рационални - установяване на контрол над богатия на петрол северен Ирак.

При посещението ми в Иракски Кюрдистан многократно чух бойците да се хвалят за своите победи и за това как всявали страх в редиците на ИД. В съзнанието ми се запечата история разказана ми от лидерката на жените-бойци в района на Сюлеймания, която каза, че при една от последните битки, виждайки, че се изправят само срещу жени, двама от бойците на ИД сами прерязали гърлата си.

Преди няколко дни (28.01.2015 г.) сирийските кюрди превзеха Кобане, превърнал се в символ на тяхната съпротива срещу ИД. Какъв беше отзвукът от това събитие? Кои са основните последици от него?

За Кюрдите тази победа даде преди всичко надежда. Преди продължителната битка този град се беше превърнал в успешен модел за кюрдско самоуправление в Сирия. Рано е да се каже, какви ще са последиците, най-вече защото боевете в околностите на града продължават. Със сигурност случилото се провокира много размисли в Анкара.

Има ли синхрон в действията на кюрдите в Сирия и Ирак? Какво ги свързва?

Разбира се, има операции, които се извършват съвместно.

Например Иракски Кюрдистан изпрати свои бойци в битката за Кобане. Въпреки това между кюрдите в Сирия и Ирак съществуват съществени политически различия, които възпрепятстват едно по-сериозно сътрудничество.

Все по-често се говори за един независим Кюрдистан. Възможен ли е, според теб, подобен сценарий?

Ако говорим за Велик Кюрдистан обединяващ всички кюрди от Турция, Сирия, Ирак и Иран - по-скоро не. Но независим Иракски Кюрдистан е напълно възможен, въпреки че по мое мнение, той е отдалечен далеч в бъдещето. На този етап никой от големите сили в региона не би позволил това.

ХИЗБУЛА

ИДЕОЛОГИЯ, СТРУКТУРА И ПОЛИТИКИ

Венцислав Иванов Божев - Роден на 19. 07.1990 г. Завършва с отличие столичното 39 СОУ „Петър Динев“ с профил английски език и информационни технологии. Продължава своето образование в Нов Български Университет със специалност политология (профил международни отношения), където през 2013 г. успешно защитава с отличие бакалавърска теза на тема „Ливанските войни с Израел – причини и последици“. Към настоящия момент завършва своето магистърско обучение в Нов Български Университет в специалност „Европейско управление“ и участва в изследователски проект „Младите и конфликтът - възможни решения. Израелско-палестинският конфликт според младите от студентските общности в Израел и Палестинската автономия.“

Организацията Хизбула може да бъде считана за най-сериозното последствие от Първата ливанска война 1985 г. Вакуумът, който се получава в Южен Ливан след прогонването на ООП от там, постепенно бива успешно запълнен от новосформираната шиитска организация. Тя официално е създадена през 1985 г., но нейната основа е поставена няколко години по-рано. Хизбула е организация, която приема радикалния ислям за своя основна идеология и още от създаването си е главен партньор на Иран, а малко по-късно и на Сирия.

След ислямската революция в Иран през 1979 г. е взето решение за създаване на политически субект в Ливан, който да бъде използван като инструмент за разпространяване на идеите на революцията и осъществяване на интересите на аятолах Хомейни. Ливан представлява идеалното място за изграждането на подобна партия поради няколко причини. На първо място конфесионалният тип на общественото управление създава благоприятни условия за маргинализирането на шиитската общност, която е и най-бедната в Ливан и има силно усещане за съществуваща

социална несправедливост. На второ място стои гражданската война, а след това и военните операции на израелската армия. Тези събития допълнително утежняват положението на шиитското население, което става изключително податливо на разпространение на радикални и фундаменталистки идеи. Веднъж вече пуснали корен, те много лесно изграждат омраза към чуждото присъствие на многонационалните сили и прозападно настроените християнски общности.

Знамето на Хизбула

Още през 1982 г. в контролираната от Сирия долина Бекаа пристигат части на иранската национална гвардия, които започват военно обучение на членовете на Амал и Ислямски джихад. В последствие са извършени атентати срещу многонационалните сили в Ливан. Малко по-късно, един от лидерите на Амал – Саид Мусауи, заедно с други свои привърженици, се отделя от организацията и създава своя собствена. През 1985 г. организацията на Мусауи се обединява с други по-малки шиитски формирования, свързани от идеите за приемане на радикална форма на

съпротива и установяване на ислямска република в Ливан. Така се появява партия Хизбула.

В основата на идеологическата рамка на Хизбула, чиито членове изповядват шиитски ислям, стои осъществяването на една обща ислямска държава и установяването на ислямско общество, живеещо по справедливите и безгрешни правила на Аллах. Според основните постулати на шиитския ислям, Аллах е съвършен и в качеството си на такъв, той не би могъл да създаде нещо, което не е съвършено само по себе си. В тази логика неговите послания и правила са неразбираеми за обикновените хора. Те могат да се тълкуват единствено и само от пророка Мохамед и неговите наследници (имами). Техните решения и тълкувания не подлежат на коментар или промяна от никого. Имамите трябва да имат произход от племето на Мохамед – Бану Хашим и за тях се смята, че имат способността да разчитат посланията на бог и следователно техните заповеди се смятат за непогрешими.

Според иранския клон на шиизма (Дванадесетте имама), който е основен и в Ливан, след изчезването на дванадесетия имам Махди през средновековието, неговите функции трябва да бъдат заети от така наречените юристи-богослови, които действат като негови временни заместници и са напълно равностойни помежду си. Идеята за управляващия юрист-богослов е доразвита през 20 в. от иранските аятоласи Мохамед Бакър Садър и Рухолах Хомейни. Според тяхното нововъведение, което е безпрекословно прието от духовния лидер на Хизбула шейх Мохамед Фадлала, когато някой юрист-духовник успее да създаде така нареченият ислямски ред (държава управлявана от юрист – вилайат ал факих), той става вали ал факих – най-висшият юрист. Именно в тази си длъжност на най-висш тълкувател на Корана, иранските аятоласи Хомейни, а след това и Хаменей, стават религиозни лидери на Хизбула и получават пълната вяроност на нейните водачи.

Мохамед Фадлала, религиозният лидер на Хизбула

Идеологията на Хизбула се основава на нуждата от създаване на ислямско общество. Тази нужда е наложена от проникването на западните религиозни доктрини, които корумпират и покваряват обикновения човек. Той е станал егоистичен и себичен и е спрял да следва указанията на Аллах. Идеята, е че само чрез връщането към корените на исляма, хората ще могат да възстановят своето културно и социално единство.

За основни врагове и проводници на западни идеи и влияние се смятат на първо място маронитите заради своите вековни връзки с Европа, а след това са Израел и САЩ. Именно към тях основно е насочен джихадът, който води Хизбула в своя поход за разпространение на исляма и борба срещу западните идеи. Като приоритет от първостепенна важност е поставено унищожението на държавата Израел. Всички действия на Хизбула срещу Израел са оправдани от тезата, че те са

отговор срещу неправомерното съществуване на еврейската държава и нейната агресия към арабските страни.

Отношението към всички останали християни и немюсюлмани, обаче е доста по-различно. Организацията ги призовава да приемат исляма доброволно „тъй като ислямската държава е единствената, в която те приживе и след смъртта си ще живеят щастливо. Това обаче ще стане само, ако не предприемат действия срещу мюсюлманите“ Разбира се, отправен е призив и към представителите на другите клонове на религията, както и към тези, които изповядват по-либерални форми на ислям. Те трябва да се завърнат към корените и фундаментите на тази монотеистична религия, защото само това е единственият начин за правоверен живот.

Както се вижда, идеологията на Хизбула не е агресивна спрямо всички. Разпространението на исляма и създаването на ислямска република не е задължително да бъде осъществено със сила. Идеолозите на Хизбула смятат, че това може да се осъществи и по мирен начин – чрез принципа на съгласие на мнозинството. Ислямската република не би могла да съществува без съгласието на всички нейни граждани. Тя трябва да бъде свободен избор за всички. Поради тази причина Хизбула поддържа идеята за премахване на конфесионалната политическа система в Ливан, която не разпределя властта справедливо, разделя общностите и не позволява да бъде създадена ислямска нация.

Желанието на Хизбула е установяване на изборна система от мажоритарен тип, която би позволила на най-голямата общност в Ливан – шиитската, да има най-голямо представителство в парламента. Именно страхът от тази възможност, кара маронитите, както и някои друзи и сунити да се противопоставят на възможни промени, които биха дали шанс на Хизбула да изпълни целите си.

Няколко месеца след споразумението от Таиф, слагащо край на педнадесет годишната гражданска война, в края на 1989 г.

в Техеран е свикана конференция, на която се решава какъв да бъде бъдещия път на Хизбула в условията на новата политическа обстановка в Ливан. От този момент нататък, организацията се превръща в стройна политическа формация, която активно ще се включи в управлението на страната. Временно са изоставени революционните идеи за създаване на обща ислямска държава. На преден план излиза тенденцията за приспособяване към ливанската политическа действителност и съсредоточаване на усилията към известно сближаване с Амал и постепенно поемане на властта в страната. Стига се до извода, че първо трябва да бъде поетапно и постепенно осъществена ислямска революция в Ливан по подобие на тази в Иран, а след това да бъде продължен походът за създаване на обща ислямска държава. През 1992 г. Хизбула за първи път участва в парламентарни избори, като от тогава насам е неизменно представена в ливанския парламент.

Големият политически успех на Хизбула безспорно се дължи на добрата социална политика, която партията води на местно ниво. Построени са множество болници, аптеки, училища и земеделски центрове, които дават безплатни обучения на фермери. В бедните райони на страната се раздават помощи за социалнослабите и пострадалите от войните. Във всички публични институции, които се управляват от Хизбула, членовете на партията могат да ползват услугите безплатно. По време на войната от 2006 г. когато в Бейрут няма вода за цивилното население, партията осигурява редовни доставки на ценната течност. Добрите социални политики, съчетани с постоянната религиозна пропаганда се оказват изключително успешни инструменти, чрез които Хизбула разширява членската си маса и става една от най-влиятелните политически сили в Ливан.

Но все пак освен своята добра страна, Хизбула притежава и тъмна такава. Организацията е пионер в използването на атентатори-самоубийци в своите военно-оперативни действия. Това е основен метод за изпълнение на радикалните

и революционни идеи, които партията изповядва. Религиозният фундаментализъм на Хизбула, който пропагандира омраза към целия западен прогрес и модерност, често пъти се изражда до крайни форми на ислямски екстремизъм. До 1990 г. основното оперативно поле на действие за военното крило на Хизбула е Ливан. Проведени са десетки бомбени атентати срещу израелски и международни цели, при които загиват стотици хора. След края на гражданската война терористичната дейност на Хизбула се разширява. В периода 1992-1994 г. са извършени поредица от атентати срещу израелски цели в Аржентина и Великобритания. Смята се, че партията има участие и в няколко отвлечения на самолети.

Всъщност, ръководството на партията в много малко случаи е поемало отговорност за извършването на определен атентат. В повечето случаи отговорността бива поета от някоя по-малка организация, за която се смята, че има връзки и получава финансиране от Хизбула или Иран. Въпреки, че на практика почти няма доказателства за прякото участие на Хизбула в даден атентат през последните 20 години, партията е обявена за терористична организация от САЩ, а съвсем от скоро и от Европейския съюз. Една от причините за решението ЕС да добави Хизбула към списъка с терористични организации е предполагаемото участие на хора свързани с нея в бомбения атентат в Бургас от 2012 г.

Защо обаче Хизбула не поема отговорност за извършването на терористична дейност, така както е правено от други радикални организации като Ал Кайда? Отговорът не е в това, че ръководството просто спира да организира атентати през 90-те или, че спира да разчита на това средство за изпълнение на своите цели. Напротив – в партията съществува секция, наречена Ислямска съпротива (Ал мукауама ал ислямия), и която се занимава точно с тази дейност. Въпросът е съвсем друг. Въпреки, че Хизбула разчита значително по-рядко на терористична дейност, нейното ръководство все още я използва, само че не я определя като тероризъм, а като

съпротива срещу чуждестранното влияние. След края на гражданската война в Ливан, Хизбула освен военно крило, създава и политическа партия. И ако до този момент, в условията на война и чуждестранна военна намеса, терористични атаки срещу „западните окупатори и колонизатори“ са оправдани, то след това нещата не стоят по този начин. За една политическа партия е абсолютно неприемливо да извършва терористична дейност, каквато и идеология да изповядва. Още повече, че след изтеглянето на САЩ, Франция и Израел от Бейрут, тази терористична дейност ще трябва да бъде осъществявана на чуждестранна територия и да провокира международни скандали, които в последствие биха довели до нова военна интервенция в Ливан. За разлика от терористичната активност, която през последните години е позатихнала и прикрита, военната такава е значително усилена. След споразумението от Таиф, всички политически организации предават своето оръжие, с изключение на една – Хизбула. С гласното и негласното съгласие на почти всички ливански политици, в крайна сметка е позволено на Хизбула да запази своето въоръжение дори след войната от 2006 г. Формалният повод за това е продължаващото израелско присъствие във фермите Шебаа. Смята се, че единствено военните сили на Хизбула имат потенциал да овладеят заетите от Израел територии и да оказват успешна съпротива срещу израелската армия. Никой не може да каже със сигурност какъв е военният потенциал на Хизбула, но едно е сигурно – партията разполага с най-модерно въоръжение, осигурено от Сирия, Иран и Русия. Предполага се, че има до 1000 постоянно служещи войници и вероятно повече от 50 000 , които са в постоянна готовност. Това определено не е партизанска организация, а строго йерархична, отлично обучена и дисциплинирана бойна единица, която познава много добре особеностите на територията където действа. Тази войска разполага с хиляди ракети с малък обсег, които могат да достигнат почти всяка точка на Израел, както и с множество противотанкови и противовъздушни ракети.

Много интересен паралел би могъл да бъде направен между ленинската комунистическа идеология и идеологията на аятолах Хомейни. Според Ленин, партията трябва да бъде използвана като основен инструмент за осъществяване и разпространение на социалистическата революция. Тя трябва да бъде авангард на революцията и да е изградена от ядро отлично организирани професионални революционери. Подобна е и идеята на Хомейни, който използва организацията Хизбула за да разпространи ислямската революция извън Иран и да наложи своята идеология за вилайет ал факих – държавата на юриста-богослов. След 1990 г. Хизбула се превръща в стройна организационна структура, която наподобява до известна степен устройството на тоталитарните партии от комунистически тип.

На върха на управленската структура стои Меджлис ал Шура – Консултативният съвет. Съветът е подчинен на аятолахът на Иран, който единствен има правото да действа от името на 12-те имама. В шурата влизат генералният секретар на организацията, както и най-висшите шиитски духовници-юристи в Хизбула. Ръководител на съвета до смъртта си през 2010 г. е шейх Мохамед Хюсеин Фадлала, който бе считан за духовният лидер на партията. Решенията в Консултативния съвет се взимат с консенсус или просто мнозинство, а ако не се стигне до решение, се търси арбитражът на аятолахът в Иран.

Следващото ниво в организацията е Централният съвет – Ал маджлис ал марказия. Неговите членове се избират от Шурата и се занимават с текущата и ежедневна дейност на Хизбула. Неин председател е шейх Хасан Насрала, който е председател и на Изпълнителния комитет. В този комитет членуват ръководителите на трите регионални клона на Хизбула – Бейрут, Бекаа и Южен Ливан . Отделно към тримата члена членове са прикрепени още пет, които са назначени от Шурата.

Под изпълнителния съвет се намира Политбюрото, което няма

правомошния за вземане на управленски решения и координира работата на четирите подкомитета: отдел за привличане на нови членове и пропаганда, отдел джихад ал бина, отдел по сигурността и военен военен. Първият отдел е свързан с пропагандата, която осъществява партията. Хизбула притежава свои собствени религиозни академии, които обучават млади теолози и се занимават с привличането на нови членове за организацията. Този подкомитет управлява и партийната телевизия, радио и няколко вестника. Излъчването на сателитната телевизия Ал Манар е забранено в няколко западноевропейски държави и САЩ. Отделът джихад ал бина е подкомитет, който отговаря за извършването на социалната дейност на партията. Тук се организира строежът на болници, училища и жилища за бедните. Отделът отговаря и за снабдяването с вода на районите, които нямат достъп до такава и за осигуряването на пари за социалнослабите и пострадалите във войните с Израел.

Подкомитетът по сигурността се грижи за осигуряването на защита за лидерите на партията. Освен това той се занимава и с разузнавателна дейност, която се осъществява и извън територията на Ливан. Военният подкомитет е разделен на две подсекции. Първата се занимава с подготовката и осъществяването на терористичните актове, както и с поддръжката на лагери за обучение на терористи. Втората секция отговаря за поддръжката и командването на армията. Тази секция е под директния контрол на Шурата.

По всичко изглежда, че Хизбула е една отлично въоръжена и организирана военнополитическа организация, която използва ясно изразена идеология за да разширява своето влияние и членска маса. В партийната идеология са заети много елементи от комунизма. Освен разбирането за ролята на партията в разпространението на революцията, заети са и идеите за използване на социалното недоволство за промяна на съществуващото статукво, както и някои елементи от партийната структура на тоталитарната партия.

„Държавноподобният вид на организацията и механизмът на функциониране на тромавото организационно тяло внушава асоциативно, че тя може да бъде единствено източник на насилие от квазикомунистически тип. Утопичният образ на ислямска държава, за която се бори Хизбула, категоризира организацията в схемата на анархокомунистическите субекти“.

ДЖАБХАТ АЛ-НУСРА

СИРИЙСКОТО КРИЛО НА АЛ КАЙДА

Венцислав Божев

Сирийската гражданска война бушува вече почти 4 години. От началото на 2011 г. до сега конфликтът е отнел живота на повече от 191 000 души и е принудил повече от 3.3 млн. бежанци да потърсят спасение в съседните на Сирия държави. За този период светът стана свидетел и на значително разместване на геополитическия баланс на Близкия Изток. Появата на нови регионални сили като Ислямска Държава, както и раждането на нови недържавни актьори като ислямисткия Фронт ал-Нусра успешно намесиха религиозния фактор в конфликта, като по този начин осезаемо промениха както характера на гражданската война в Сирия, така и динамиката на отношенията в Близкия Изток.

Фронтът ал-Нусра познат още като Джабхат ал-Нусра или Джабхат ан-Нусра ли-Ахли аш-Шам (Фронт за подкрепа на сирийския народ) се появява за първи път в края на 2011 г., когато тогавашният лидер на иракския клон на Ал Кайда, Абу Бакър ал-Багдади изпраща своя подчинен Абу Мохамад ал-Джулани в Сирия с цел изграждане на ефективна организация, която да се бори срещу режима на Башар Асад. Фронтът ал-Нусра официално обявява своето присъствие в Сирия през януари 2012 г. като от този момент нататък бързо се превръща в една от най-влиятелните и най-добре въоръжените радикални групировки в региона.

Въпреки че ал-Нусра изповядва и прокламира радикална форма на сунитския ислям и използва терористични тактики, все пак организацията се доказва като сравнително ефективна бойна единица и си спечелва уважението на някои от останалите бунтовнически групи в Сирия. През 2012 г. фронтът извършва няколко съвместни операции дори и със светската Свободна сирийска армия(ССА). Когато

правителството на САЩ вкарва ал-Нусра в своя списък на терористични организации, много бунтовнически командири от ССА не приемат това и някои от тях преминават в редиците на Фронта. Джабхат ал-Нусра на места получава и активна подкрепа от местното население.

През април 2013 г. лидерът на Ал Кайда в Ирак, Абу Бакър ал-Багдади, обявява във видео послание сливането на неговата организация и Джабхат ал-Нусра в нова групировка, която ще действа под името Ислямска държава в Ирак и Левант (ИСИЛ). Ал-Джулани отхвърля сливането и подновява своята вярност към лидера на Ал Кайда, Айман ал-Заухири. Въпреки това голяма част от бойците на Фронта се прехвърлят в новата групировка на Багдади. От този момент нататък ал-Нусра и ИСИЛ преминават в състояние на остър конфликт, като се смята, че до първото тримесечие на 2014 г. в сблъсъци между двете ислямистки групировки са загинали повече от 3000 души.

Към настоящия момент ал-Нусра остава една от най-силните бунтовнически групировки на територията на Сирия. Организацията успешно съчетава както терористични, така и традиционни военни тактики срещу своите основни противници - президента Асад и неговите съюзници от Хизбула. В същото време Фронтът запазва изключително комплексни отношения с останалите бунтовнически групи, като на места действа съвместно със ССА, ИСИЛ или Ислямски фронт, а в други случаи - влиза в ожесточени сблъсъци с тях.

ИДЕОЛОГИЯ И ЦЕЛИ

Като клон на Ал Кайда в Сирия, Фронтът ал-Нусра може да се счита за продължение на идеологията на Осама Бин Ладен. В основата на идеологическата рамка на Ал Кайда и ал-Нусра стои осъществяването на една обща ислямска държава и установяването на ислямско общество, живеещо според строгите принципи на Шариата.

Според радикалната форма на салафизма, който се изповядва от последователите на Ал Кайда, всички елементи привнесени в исляма от външни вероизповедания трябва да бъдат премахнати и самата религия да бъде върната към своите корени от времето на пророка Мохамад. За да бъде възстановен ислямът в неговата изначална форма, светът трябва да бъде прочистен чрез глобален джихад от всички западни политически и религиозни доктрини, които корумпират и покваряват обикновения човек. Идеята е, че само чрез връщането към корените на исляма, хората ще могат да възстановят своето културно и социално единство.

За врагове се считат не само всички, които не изповядват ислям, но и всички, които изповядват умерени форми на ислям. По този начин всички светски режими в ислямските държави автоматично се превръщат в цели на глобалния джихад, а убийството на умерени мюсюлмани става задължение за всеки джихадист.

Именно в рамките на тази доктрина, макар и на местно равнище, действа Фронтът ал-Нусра. Основната цел пред Абу Мохамад ал-Джулани е да сваля режима на Башар Асад и в следствие да установи сунитски ислямски халифат. Идеята за глобален джихад е временно изоставена за сметка на концентрация за водене на свещенна война срещу непосредствените врагове в Сирия. За такива са обявени управляващото алевитско малцинство (от където произхожда и президента Асад) и християнското малцинство. *„Благословените ни действия ще продължат докато земята на Сирия не бъде пречистена от мръсотията на алевитите, а сунитите не бъдат освободени от тяхното подтисничество“.*

ОРГАНИЗАЦИОННА СТРУКТУРА

За съжаление, твърде малко е известно относно организационната структура на Фронтът ал-Нусра. Организацията грижливо пази в тайна както самоличността на

своите водачи, така и начина, по който тя е устроена или числеността на нейните бойци.

Лидер на Джабхат ал-Нусра е Абу Мохамад ал-Джулани (ал-Джавлани или ал-Голани), чието истинско име и националност са неизвестни. Има предположения, че вероятно е родом от областта на Голанските възвишения. Помощ при вземането на решения за общата политика на организацията му осигурява малък Консултативен съвет от духовници.

Абу Мохамад ал-Джулани

На регионално равнище, Фронтът е разделен на множество автономно действащи звена, които се управляват от местен военен командир и духовен лидер (шейх). Ролята на шейхът е да контролира работата на командира от религиозна перспектива и да следи за спазването на Шариата в конкретната област чрез управление на местните религиозни съдилища. Съдилищата имат много важна роля по отношение на запазването на реда и сигурността в организацията, като има случаи, когато дори местни командири са били изправяни пред съд.

Във военно отношение Джабхат ал-Нусра разполага с минимум 5000 опитни бойци и неизвестен брой независими джихадисти, които се бият редом до тях. Голяма част от бойците имат натрупан опит от войните в Ирак и Афганистан и са водени от конкретни идеи и цели, факт който ги превръща в значима военна сила. Във всяка област местната структура има абсолютно автономни правомощия спрямо властта на Джулани и организира своите действия самостоятелно според спецификите на ситуацията. В Дамаск клетките на Фронтът използват партизански бойни тактики и малочислени военни единици, докато в други части на Сирия Фронтът е организиран в бригади и полкове и е въввлечен в конвенционална война със силите на Асад.

Бойци от Ан Нусра

Ал-Нусра определено може да бъде считана за изключително гъвкава военна организация, която използва разнообразен набор от тактики и методи на водене на бойни действия. Конвенционална война, партизански и терористични тактики, включващи самоубийствени атентати, използване на коли-бомби, засади, отвличания и екзекуции на цивилни и военни

– всичко това влиза в арсеналът от действия на Джабхат ал-Нусра.

Групировката разполага и с тежковъоръжени артилерийски и противовъздушни звена, което е необичайно за терористична организация, но е ясно доказателство за нейната добра организация и финансиране.

ФИНАНСИРАНЕ

Няма ясни данни и доказателства за това с какъв ресурс разполага Фронтът ал-Нусра. Повече от видимо е обаче, че групировката е добре финансирана, съдейки по нейната активност и въоръжение. Един от източниците на финанси със сигурност са отвлеченията на местни и чуждестранни граждани срещу откуп. Практика, която е широко разпространена в региона и бива използвана и от други организации.

Друг източник на финансиране е Ал Кайда, която от своя страна поддържа тесни икономически връзки с множество независими фактори от Персийския Залив.

РЕКРУТИРАНЕ

Джабхат ал-Нусра има изключително стриктни правила за приемане на нови членове. Основно изискване за приемането на „новобранец“ е той да бъде препоръчан от поне двама командири, които трябва да потвърдят, че той притежава нужните умения и религиозна отдаденост. В последствие новопристигналият преминава през стриктен процес на проучване и е принуден да докаже своята вяроност по време на битка. Последната стъпка е полагането на тържествена религиозна клетва, чието престъпване се наказва със смърт.

По-голямата част от личния състав на Джабхат ал-Нусра е съставен от сирийци, като останалата част е от чужденци от съседните държави в Близкия Изток, Северна Африка или Европа.

СОЦИАЛНА ДЕЙНОСТ

Джабхат ал-Нусра има крило, което се занимава изцяло със социална дейност. Работата на отдела е да осигурява основните комунални нужди за цивилното население. Доставките на вода, храна, топли дрехи и електричество в райони почти напълно унищожени от военните действия значително повишава престижа на Фронта и в някои райони на Сирия му осигурява сериозна подкрепа от местното население.

ПРОПАГАНДНА ДЕЙНОСТ

Фронтът ал-Нусра притежава своя собствена интернет платформа ал-Манара ал-Баида (Бялото минаре), чрез която групировката разпространява своите видео послания и призови. Често пъти биват публикувани и клипове на атентати и самоубийствени атаки.

БОКО ХАРАМ

Венцислав Божев

Федерална република Нигерия е една от най-бързо развиващите се икономики в света. Държавата е 12-ти по големина производител на петрол в световен мащаб и 8-ият най-голям износител. Според доктор Дарън Кю от University of Massachusetts Boston, само от петролната индустрия приходите на Нигерия годишно възлизат на около 70 млрд. долара. Въпреки обаче значителния икономически растеж през последните години и богатството на природни ресурси, много голяма част от 173-милионното население на държавата живее в крайна бедност. Федералното правителство в Абуджа, както и щатските правителства не успяват да осигурят на населението очакваните икономически и социални придобивки, като на места не се предлагат дори най-основните публични услуги.

Комбинацията от корупция на всички държавни нива, крайна бедност, липса на образование и грамотност, както и значително социално недоволство извеждат на преден план разделението и конфликтите между множеството етнически и религиозни групи в обществото. През последните 15 г, хиляди цивилни граждани стават жертва на различни племенни или религиозни конфликти между християни и мюсюлмани. Слабата и нестабилна политическа власт се оказва неспособна да се справи с етно-религиозното напрежение, като хаосът и насилието стават ежедневие в определени райони на Нигерия.

Именно в условията на едно силно разделено общество, проядено от бедност, корупция и неграмотност, се създава идеалната социална среда за появата на радикален ислям. Точно в този контекст се ражда и радикалната групировка Боко Харам.

Организацията, чието официално име е „Народ отдаден на ученията на Пророка и разпространението на джихад“, е създадена в североизточния щат Борно през 2002 г. от религиозният лидер Мохамед Юсуф. Юсуф установява джамия и религиозно училище, които привличат стотици бедни семейства от цяла Нигерия и съседните държави. Ученията на религиозния проповедник отхвърлят образованието и западната култура и проповядват нуждата от създаване на ислямски халифат, управляван според строгите принципи на Шариата.

С времето влиянието на Юсуф се увеличава, като неговият религиозно-образователен комплекс се превръща в център за рекрутиране на джихадисти. Първоначално дейността на организацията се ограничава основно до това. Нарастването обаче на напрежението между християни и мюсюлмани, както и неадекватната реакция на държавата спрямо тях, провокират Боко Харам да разшири своята активност.

През 2009 г. масирани антиправителствени протести в столицата Абуджа дават началото на въоръжени бунтове из цялата територия на населената основно с мюсюлмани северна част на Нигерия. Бунтовете са потушени с цената на повече от 800 жертви, повечето привърженици и членове на Боко Харам, а лидерът на протестите Мохамед Юсуф е арестуван и в последствие публично екзекутиран без съд и присъда.

След смъртта на Юсуф лидерството на Боко Харам е поето от неговата дясна ръка Абубакар Шекау. Под ръководството на Шекау ислямистката групировка се милитаризира и радикализира. За последните 5 г. Боко Харам поема отговорността за десетки терористични атаки срещу цивилни обекти включително убийството на 65 студенти от щата Йобе през 2013 г., самоубийствен бомбен атентат на автобусна спирка в Абуджа, отнел живота на около от 100 души през април 2014 г., както и отвлечането на повече от 270 ученички от град Чибок.

Абубакар Шекау

ИДЕОЛОГИЯ И ЦЕЛИ

В основата на идеологическата парадигма на Боко Харам стои фундаменталистското течение на сунитския ислям – салафизъм. Според радикалната форма на салафизма, който се изповядва от последователите на Боко Харам, всички елементи привнесени в исляма от външни вероизповедания трябва да бъдат премахнати и самата религия да бъде върната към своите корени от времето на пророка Мохамед. За да бъде възстановен ислямът в неговата изначална форма, Нигерия (като начална точка) трябва да бъде прочистена чрез джихад от всички западни политически и религиозни доктрини, които корумпират и покваряват обикновения човек. Идеята е, че само чрез връщането към корените на исляма, хората ще могат да възстановят своето културно и социално единство.

За врагове се считат не само всички, които не изповядват ислям, но и всички, които изповядват умерени форми на ислям. По този начин всички умерени мюсюлмани автоматично се превръщат в цели на джихад, а убийството им се превръща в задължение за всеки джихадист.

В своята реторика лидерите на Боко Харам активно използват богатата предколониална история на Нигерия, когато ислямската империя Канем-Борну в продължение на стотици години е водещ фактор в Западна Африка. Идването на християнския Запад през 19 в. в лицето на Великобритания води до упадък на ислямската култура и цивилизация и до приемането на фалшиви догми и ценности, които са чужди за местното население. Като основен преносител на тези фалшиви западни ценности в наши дни се привижда нигерийското правителство, което фаворизира християнското население и концентрира богатствата на Нигерия единствено в християнската общност. В тази логика Абубакар Шекау привижда Боко Харам като единствена алтернатива на неефективното федерално управление и като единствен инструмент за връщане на Нигерия по пътя на прогреса чрез средствата на ислямския фундаментализъм.

ОРГАНИЗАЦИОННА СТРУКТУРА

Както всяка една радикална организация, Боко Харам пази в строга тайна своята организационна структура и самоличността на водачите си.

Лидер на групировката е Абубакар Шекау. Това, което се знае за него е, че е роден между 1965 г. и 1975 г, както и че е част от племенната група Канури. Шекау е едновременно военен и религиозен лидер на Боко Харам.

Структурата на Боко Харам е силно децентрализирана, като организацията е разделена на множество клетки и подструктури, които имат пълна автономия на действие. Всяка местна структура е разделена на различни звена, отговарящи

за дейности като бомбени атентати, отвличания, разузнаване. Съществуват и помощни звена, натоварени със социална дейност като грижа за пострадали семейства, оказване на медицинска помощ, образование, както и пропагандни центрове. Обикновено различните клетки не са наясно с действията на останалите или пък с общата стратегия. Целта на това е опазване на сигурността на организацията, като се смята, че дори Шекау не поддържа личен контакт с най-близките си сътрудници.

Сложността и обхвата на дейност на Боко Харам изискват спазването на строга дисциплина и религиозна отдаденост. Всяко нарушение се наказва сурово, като обикновено наказанията означават сигурна смърт.

Заради силно децентрализираният характер на Боко Харам е много трудно да бъде определена числеността на нейните членове. Смята се, че ядрото около лидерът Шекау наброява няколкостотин души, а с различните звена действащи на територията на Нигерия и Камерун, вероятно числеността може да достигне до 9000-10 000 души.

Във военно отношение Боко Харам използва основно партизански и терористични тактики. След като Шекау поема командването през 2009 г. организацията започва да прави редовни атаки с леко въоръжение срещу полицейски управления, патрули и затвори, считайки ги за символи на държавната власт. От началото на 2011 г. организацията започва да организира и самоубийствени бомбени атентати срещу предимно цивилни цели. С нарастването на силата на Боко Харам, нараства и разнообразието от използвани методи, както и мащабът на оперативна дейност. Към настоящия момент Боко Харам има възможност да организира партизански подразделения от по 200 души, които да атакуват силноохранявани цели. Макар и със значително повишен военен потенциал, ислямистите все още избягват директна конфронтация с нигерийската армия, като се

разчита основно на изненадващи нападения, засади и терористични атаки.

ФИНАНСИРАНЕ

Няма данни и доказателства за това с какъв ресурс разполага Боко Харам. Ясно, е че организацията няма централно финансиране, а всяка подструктура сама организира своя бюджет. Някои от източниците на финансиране със сигурност са обири на банки, изнудвания, трафик на наркотици и жени, както и отвлечения за откуп. През 2012 г. Боко Харам освобождава 14 френски заложника срещу откуп от 3.15 млн. долара.

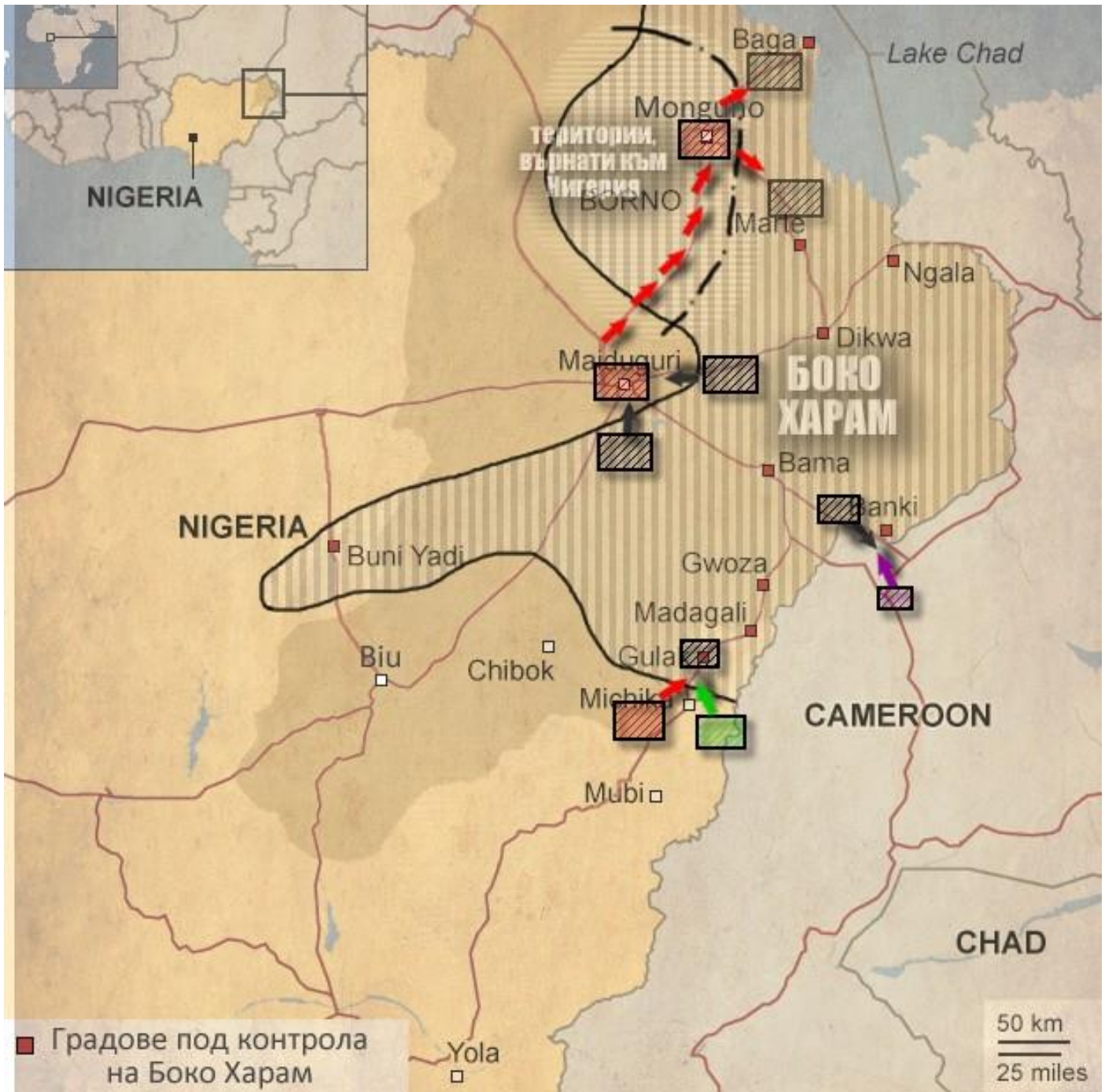
Друг основен източник на приходи за Боко Харам са финансираня чрез своята мрежа от съюзи с други ислямистки организации в региона. Връзките на организацията с Ал Кайда в Ислямски Магреб, осигуряват на Боко Харам достъп до източници от Персийския Залив.

ВРЪЗКИ С ДРУГИ ИСЛЯМИСТКИ ОРГАНИЗАЦИИ

За основен съюзник на Боко Харам може да бъде считана Ал Кайда, чрез своя клон в Алжир – Ал Кайда в Ислямски Магреб. През годините двете организации устойчиво сътрудничат помежду си чрез финансиране, обмяна на опит, обучения и съвместна дейност.

Боко Харам има връзки и с други ислямистки организации като Ал Шабаб от Сомалия, Ансару и Ансар ал-Дин от Мали.

През юли 2014 г. Абубакар Шекау публикува видео обръщение, в което изразява своята подкрепа към лидерът на Ислямска Държава Абу Бакър ал-Багдади, водачът на Ал Кайда – Айман ал-Зауахири, както и към предводителят на талибаните в Афганистан – Молла Омар.

Ситуацията в Североизточна Нигерия
към средата на февруари, 2015 г.

Към настоящия момент групировката Боко Харам упражнява ефективен контрол върху територия от почти 20 000 мили² в североизточната част на Нигерия по границата с Камерун и Чад, чието население е 1.7 млн. души. В управляваните от Боко Харам територии е установено стриктно спазване на Шариата, а всички държавни институции са ликвидирани. Въпреки обявеното военно положение и намесата на армията от май 2013 г. насам, правителството на президента Гуудлък

Джонатан се оказва абсолютно безпомощно срещу ислямистката заплаха. Чрез ефективните си действия Боко Харам продължава да овладява правителствени територии, като последното завоевание е от началото на януари когато бе завзет град Бага. По време на овладяването на града, силите на Боко Харам извършват изключителни жестокости като според Amnesty International, ислямистите избиват повече от 2000 цивилни граждани, основно възрастни хора, жени и деца.

КАК ВОЮВА ИСЛЯМСКА ДЪРЖАВА

Войната в Сирия и Ирак, и превръщането на "Ислямска държава" в регионална сила, заплашваща да придобие по-широка мащабна тежест, е чудесен момент да се замислим за това как точно се сражава тази сила и на какви принципи се базира тяхната стратегия и полева тактика.

"Ислямска държава" вече доказва неколнократно, че е способна да превъзмогва поражения и контраофанзиви, и да удря враговете си с подновена сила и жар. Най-пресният пример за това е ситуацията в Кобане (Айн ал Араб), където първоначалният шок от успехите на кюрдските части в момента, е заменен от хладнокръвна решимост териториите на кюрдите да бъдат свити до самото Кобане и евентуално анклавът да бъде окончателно ликвидиран.

Силите

"Ислямска държава" разполага с военни структури, които избягват да бъдат наричани армия, но на практика представляват точно това. Тази армия отговаря по характер на сухопътните войски на традиционните държави и се състои от пехота, мобилни и бронирани части и артилерия. Пехотата разполага със снайперисти, противотанкови части, а войниците в нея са с различна степен на боен опит. Въоръжението също варира според региона и възможностите за снабдяване. Мобилните и бронирани части залагат най-вече на пленени или закупени джипове с висока проходимост както и военни такива, пленени от складове на сирийската и иракската армии, сред които американската техника е с най-високо качество. Тези превозни средства са с подсилена броня (фабрично или допълнително) и залагат на употребата

на компактни системи за изстрелване на ракети, тежки и леки картечници, както и РПГ-тата използвани от возещите се в тях бойци. Според непотвърдена информация, ИД разполагат и с танкове "Ейбрамс", а в Сирия със сигурност са използвани пленени танкове, най-вече руски. Артилерията си служи с най-разнообразни по вид и калибър оръжия, като в това число влизат и системи за ПВО и борба с тежка бронирана техника. Или да обобщим в едно изречение - ИД разполага с цялата необходима техника за окомплектоване на съвременна, добре структурирана сухопътна сила.

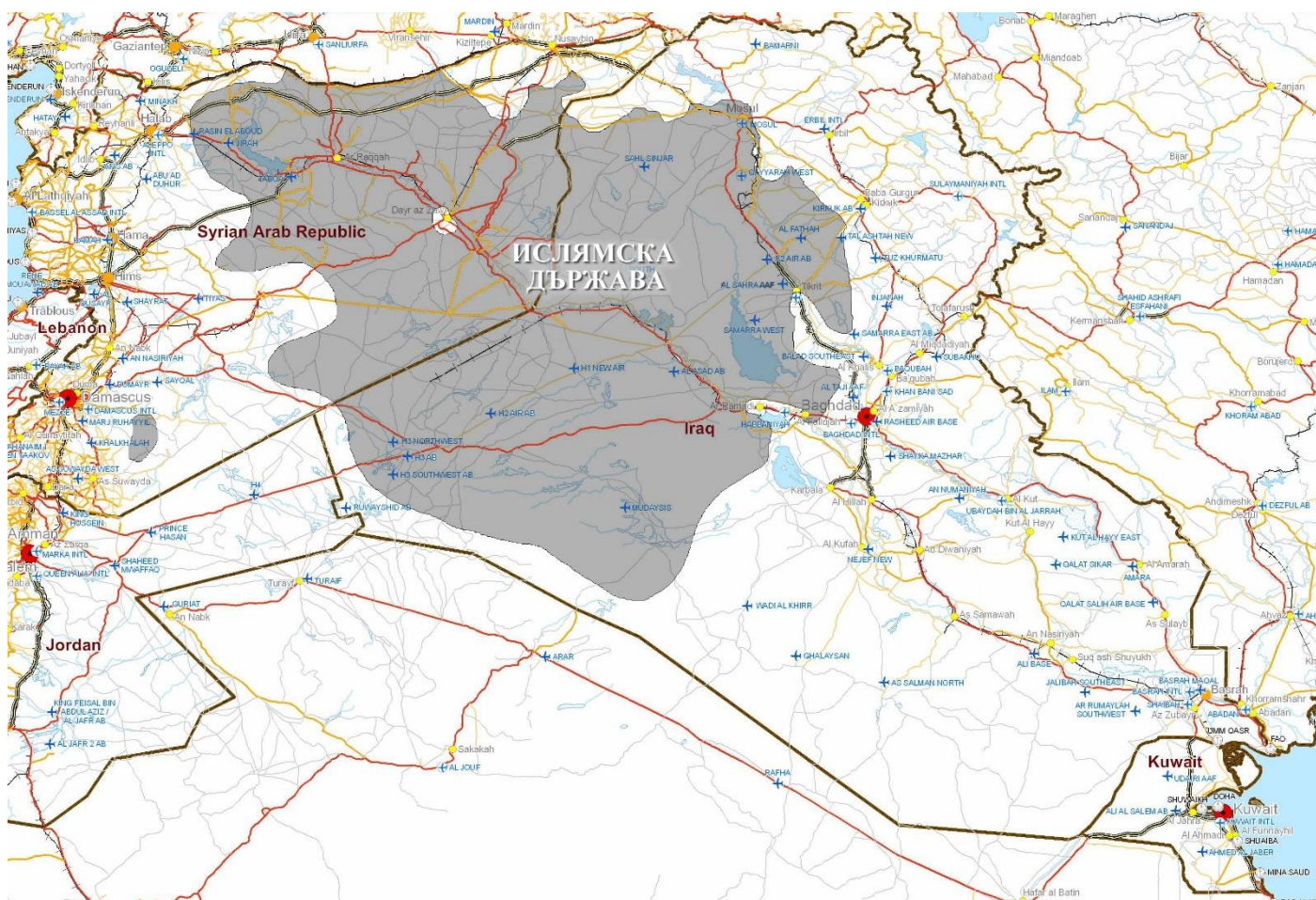

Бойци на ИД с пленена тежка бронирана техника

Логистика и снабдяване

Ислямска държава воюва на широк фронт срещу широк спектър от врагове. Това, което облагодетелства силите на ИД е, че терена и климатичната зона са еднотипни - т.е. снабдяването, методите на транспорт и изискванията към

техника и войници са приблизително еднакви. Основните нужди са муниции, гориво и питейна вода. Първото се обезпечавя чрез закупуване на муниции, основно на черния пазар (заради ембаргото и предполагаемия официален контрол), както и с рейдове срещу военни бази на правителствата в Сирия и Дамаск. Горивото е може би най-лесно за намиране - нефт има в изобилие. ИД се потрудиха доста да поставят под свой контрол центрове за преработка на петрола, а каквото не успеят да произведат сами - купуват или заграбват. Питейната вода е основен проблем в региона. За целта ИД се стреми всячески да сложи ръка върху големите язовири разположени на реките Тигър и Ефрат, до които успее да се добере. Не случайно подобни съоръжения се обсаждат от силите на "Ислямска държава" така, както се обсаждат населени места и бази - подхожда се внимателно и методично. Завзетите язовири се бранят по-ожесточено и от населените места.

Териториите контролирани от ИД в контекста на пътната мрежа на Сирия и Ирак

Доставките се извършват посредством контролираната от ИД пътна инфраструктура (виж картата горе), посредством конвои с комбинирано предназначение - подкрепленията и новите подразделения пътуват заедно с припасите за да ги охраняват. Една от целите на анти-ИД коалицията е да прихваща от въздуха именно такива конвои и да ги унищожава.

Финанси

Парите на ИД, както обобща колегата Руслан Трад в една своя статия ([Терористични организации 2.0 - "Военна История", брой 12, ноември, 2014г.](#)) са доста и се вливат в "хазната" на организацията с висока ежедневна честота (около 2,5 милиона долара дневно). Ако този темп остане непроменен, годишния бюджет на ИД ще е равен на размера на военния бюджет на страна като Румъния. С тази разлика, че ИД не мобилизира никакви други икономически активи от типа на промишленост или бизнес, а се захранва единствено чрез износа на петрол, [продажбата на антики](#) и откупите и изнудванията. Организацията е способна да си закупува необходимите припаси и оръжия на поне 80% от нуждите си, което и обяснява ефективността на силите ѝ и възможността за поддържане на активни военни действия на огромна по мащаби фронтова линия. Не бива да се подценяват и приходите от дарения, които идват от различни частни лица и организации, които трудно могат да бъдат проследени и прихванати.

Тактика

Тактиката на ИД по места е относително еднозначна - нанасят се удари по слаби вражески позиции или се използват пролуки в отбраната на противника (облагодетелствано от пустинния терен и липсата на населени места в големи сектори на фронтовата линия). По-силни вражески позиции се заобикалят или обграждат, използвайки прикритието на пустинята. Важно е да се отбележи, че успехите на ИД в по-

гъстонаселените райони на Сирия и Ирак са далеч по-ограничени, отколкото в иракската провинция Анбар и по течението на река Ефрат в Ирак, в района на Тикрит и Байджи, където населените зони са концентрирани около речната долина. Именно в тези зони се разкрива силата на ИД с нейните бързоподвижни мобилни части, които превозват максимален брой войници при минимална възможност за засичане. Методът, използван от ИД, носи някои от особеностите на германската настъпателна тактика по време на Втората световна война (1939- 1945 г.) - вклиняване и обхождане на силните вражески позиции и бързо заемане на опорни точки на ключови пътни възли или стратегически обекти като летища, петролни бази, рафинерии и електроцентрали. Подобно на германците, силите на ИД не се боят да се бият в състояние на обкръжение, създавайки тактически "острови" в тила на противника, към които след това се насочват следващите вълни на настъплението. Подобна е схемата, използвана от немците и в Русия, с която Вермахта достига на десетки километри от Москва, така, както ИД се доближава опасно близо до Багдад, а за известно време и до Дамаск. Разликата с германската методика на действие е, че немците не са поемали прекомерни рискове (не и преди зимата на 1942- 1943 г.) а са атакували цели, за които са имали висока степен на сигурност, че могат в крайна сметка да спасят от обкръжение. За разлика от тях, командването на ИД не робува на подобни скрупули. Отделни подразделения се хвърлят върху набелязаните цели и се борят да ги завладеят на всяка цена. Ако атаката е успешна, силите на ИД се окопават на позиция и се сражават до последния боец, без значение дали позицията може да бъде спасена или не. Така например, бойците на ИД контролираха повече от половин година градчето ал Мада'ин на югоизток от Багдад, без всякакви видими изгледи техният "клин" да бъде достигнат от основните сили, действащи от Фалуджа. В района на Мукдадия се разигра подобен сценарий, като за известно време ИД успя да "свърже" владенията си около Самара с позициите на своите "събратя" около Мукдадия, но тази връзка беше прекъсната. Въпреки това, ИД запази своя

анклав там до преди седмици, като иракската армия се натъкна на претъпкани с оръжие складове. Това навежда на мисълта, че ударните отряди на ИД потеглят добре заредени с муниции и припаси именно с идеята да издържат на сериозна и продължителна обсада. В последствие под прикритието на пустинята и вероятно чрез нелегални канали, тези тактически "острови" се дозахранват до колкото е възможно, като се търси вариант за директното им вливане в основната територия на ИД.

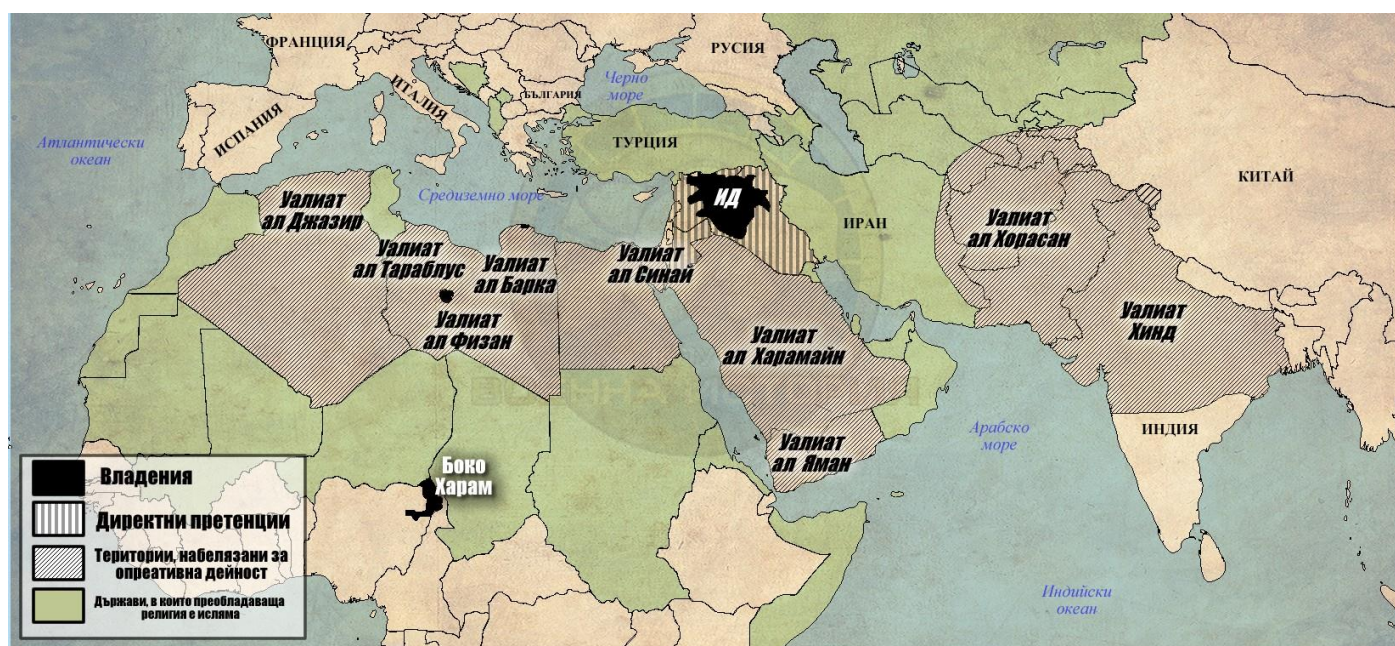
Тук проличава и голямото психологическо предимство на ИД, което отсъства от националните армии - фанатизмът. Той е свързан с пълно отдаване на дадената кауза и премахва до голяма степен фактора страх от обкръжените бойци. Колкото и спиритуално да звучи, обещанието за извоюван рай, втъпнено на тези бойци им помага да се сражават до последния човек, като капитулацията почти никога не е опция.

Отделно от стандартната бойна тактика за овладяване, силите на ИД използват т.нар. принцип "удряй и бягай", който се корени в провеждането на агресивни рейдове във вражеска територия, с цел предизвикване на паника, разузнаване на позиции, заграбване на военна плячка, отвличане или ликвидиране на определен вражески контингент. Отново мобилността и изненадата са най-силните козове на бойците от ИД.

В районите, където вражеската съпротива е прекалено сериозна или пък опонентите провеждат своя офанзива, която не може да бъде спряна по конвенционални методи, ИД широко употребява атентатори-самоубийци, чиято цел е да ликвидират големи или ключови групи от противникови бойци. Пресен пример за това е изтеглянето на ИД от Кобане, както и атаките срещу Киркук. Атентатори-самоубийци се използват и "рутинно" в онези части на Сирия и Ирак, където бойците на ИД нямат директен достъп.

Стратегия

Ако тактиката дефинира подхода към решаване на локалните и полеви задачи, стратегията характеризира "голямата картина", към която се стреми "Ислямска държава". В това отношение, ИД използва своите тактически прийоми на по-високо ниво. Основната стратегия е създаване на разпръснати териториални анклави в Африка и Азия, които да се саморазвият в собствени териториални единици (**уалиат**), които да водят борба на локално ниво и да се стремят към съединяване едни с други и с центъра.

ИД и тяхната „глобална“ проекция за Близкия Изток и Северна Африка. Забележка към картата – Религиозната ситуация в Босна и Херцеговина варира според съответния район на страната; Судан, към днешна дата е разделен на две, като в Южен Судан преобладават християните.

Принципът на клетъчното деление, така характерен за терористичните организации се доразвива в една регионална стратегия, в която тези отделни звена трябва, подобно на тумори, да разядат държавните организми и да подготвят почвата за установяване на "халифата" върху плодородната почва на гражданските войни.

Стратегията, казано на кратко, е безскрупулна, жестока,

проста и практична. Подобно на тактическите "острови", уалиатите са замислени като автономни единици, които би трябвало да оцелеят до сливането с центъра или да съществуват до тоталното им ликвидиране. Картата горе неслучайно ви показва и Боко Харам, тъй като те заявиха намерението си да се присъединят към този "халифат". В този смисъл, няма да е грешно да разглеждаме владенията на Боко Харам като своеобразен "**уалиат ал Егерев**" (ако "поетите" в Ракка решат да използват туарегското име).

Александър Стоянов

ЗА НЯКОИ ПАТРИОТИЗЪМ, ЗА ДРУГИ - ТЕРОРИЗЪМ

ИЛИ КАК ПО-ТОЧНО СЕ ВЪЗПРИЕМА СЪВРЕМЕННИЯТ ИСЛЯМСКИ ФУНДАМЕНТАЛИЗЪМ

Младен Манев

Следващите редове по никакъв начин не трябва да бъдат приемани за максима. Може би донякъде убягват на строгите научни писания. Това е опит да се покаже една обективна гледна точка на базата на интердисциплинарния подход. Сравнението на научни, политически, теологични и обществено-наложени термини и фрази, както и практическото им използване, налагат една много погрешна представа за тяхното истинско значение. Практиката доказва, че днешната уж полит-коректна фразеология разгледана през обективната историческа действителност и показана чрез достатъчно количество примери от съвсем близкото минало променя значението на голяма част от съвременната политическа реторика. Иначе казано – каква е разликата между ислямски фундаментализъм, ислямизъм, тероризъм, екстремизъм и как те са представяни пред широката аудитория.

Съвременният религиозен фундаментализъм е явление от световно естество. Ислямското направление в него не може да бъде окачествено като обикновено социално проявление или реакция на мюсюлманските общества от средата на XX век срещу възникналите в тях вътрешни противоречия. Теорията на ислямските фундаменталисти е изградена върху догмите на каноничния ислям. В предложената от тях идеология има основания, които определят ислямския фундаментализъм като явление от комплексен характер. Неоспорим факт е, че в последните години световният тероризъм е идейно обвързан с ислямските радикални фундаменталистски организации. Част от високопоставените лица и кръгове свързват образуването

на терористични организации в ислямските страни с предписанията на исляма и го наричат „ислямски тероризъм“¹. Друг съществен момент е, че утвърждаването на религията в политиката и обществения живот до голяма степен се обобщава с термина „ислямски фундаментализъм“². Макар определението „фундаментализъм“ да е общоприето, то се употребява в най-разнообразен смисъл в пресата, а все по-често започва да попада и в академичните среди.³ В последните години терминът навлиза все по-често в речниците по общественно-политически науки. За да бъде коректно изяснена теорията и обосновката на ислямския фундаментализъм и връзката му с тероризма и радикализма, трябва да се акцентира по отделно върху теологичния, исторически, социален, политически и към днешна дата, общоприет смисъл за него, за да се постигне среден вариант за коректно актуално определение.

През ХХI-ви век фундаментализмът е най-сериозното предизвикателство пред глобалната сигурност. Променящ облика си и днес, преди да достигне своя радикален и разрушителен стадий, ислямският фундаментализъм възниква като реформаторско движение⁴, което има своите мотиви и те могат да бъдат изследвани и открити в историческото развитие на мюсюлманския свят през предходния век. Според изследователите може да бъде открит исторически и еволюционен модел, през който преминава теорията и практиката на ислямските фундаменталисти. Пзовавайки се на съвременната история на Египет⁵ (след 1922 г.)⁶ и създаденото в Кайро през 1928 г. дружество „Мюсюлмански

¹Актан Х, Вж във : Гюлен Ф., Прокълнатиот от исляма терор., С., 2010., с. 38.

²Еспозито Дж., Ислямската заплаха. Мит и реалност., С., 2003., с.13.

³Пак там., с.13.

⁴Чуков В., Ислямският фундаментализъм. От теоретични рамки към регионални измерения., С., 2004., с. 64.

⁵Египет е притегателен и обединителен център на арабските народи през целия ХХ век. Освен създаването и развитието на „Мюсюлмански братя“, като примери могат да бъдат дадени още много исторически факти. Например: противопоставянето срещу създаването на Държавата Израел и конфликтите с евреите до 1978 г., възприемано като посегателство върху палестинските араби. Също така, Суецката Криза от 1956 г. и противопоставянето на Египет срещу Запада. Опитът на Г.А.Насър за създаването на Обединена Арабска Държава, който се възприема като най-успешния опит за обединение и създаване на Ислямска държава според предписанията на Корана и т.н.

⁶На 28 февруари 1922 г. в Лондон е обявена независимостта на Египет. Конституцията е окончателно приета на 19 април 1923 год. Тя потвърждава националния суверенитет на египтяните. Вж във : Лоранс А., История на Арабския Изток 1798-1945., С., 2008., с.,192-193.

Братя”,⁷ като първообраз на ислямска фундаменталистка организация, изследователите рамкират модел на развитие на съвременните фундаменталисти. Това, което „братята“ представят като ранна идеология (30-те години на XX в.), впоследствие предлагат като решение за вътрешните проблеми на страната (40-те години на XXв.) и накрая се опитват насилствено да приложат (50-те, 60-те години на XX в.) е възприето като основен модел за развитие на съвременна политико-религиозна фундаменталистка ислямска организация. Това, което програмно заляга в „Мюсюлмански братя“ като идеи и решения на възникналите проблеми в египетското общество от всякакво естество (социални, културни, религиозни, икономически, външнополитически),

впоследствие аналогично се открива в програмите на подобни групировки в съвременния ислямски свят.

Хасан ал Банна, създател на „Мюсюлмански братя“

Въпреки редицата вътрешни фактори, религиозният фундаментализъм не е изолирано събитие обвързано само с мюсюлманските народи от Близкия Изток или Египет. Ако бъдат разгледани историческите процеси свързани с религиозен фундаментализъм могат да бъдат намерени съпоставки с подобни реакции и в останалите религиозно-догматични идеологии⁸. Съвременният ислямски

⁷Възприетото на арабски език (ихуат ал-муслимуна) звучи по-скоро като братство мюсюлмани, но общоприетото наименование на организацията в българската историография е „Мюсюлмански братя“. Вж във : Пеев Й., Съвременният ислям., С., 1999., с.,327.

⁸Различни по вид секти и групировки неофициално признати от църквата или властта изповядват подобни консервативни религиозно-идеологически идеи . Като пример могат да бъдат изказани братството на асасините, част от рицарските братства, Малтийския орден, илюминатите, масоните и т.н. всяко едно от тях изповядва различна догматика не обвързана с някоя от официално признатите религии в света.

фундаментализъм се явява (р)еволюционна реакция на един почти вековен комплексен исторически процес сред ислямските общества, в които се случват независими един от други взаимно-свързани процеси, които обединени, обуславят съвременното разбиране и обяснение на този феномен. *„За разбирането на бъдещия ислямски свят и неговите взаимоотношения с останалата част от човечеството особено важно е да се направи разлика между ислямски фундаментализъм и ислямски екстремизъм”,⁹ тъй като „в истинския ислям няма тероризъм и според исляма убийството на един човек е равно на отричането от Бога”.¹⁰*

Общоприето е, че съвременният ислямски фундаментализъм е идейно и практически свързан, най-общо – с глобален и религиозен фанатизъм (екстремизъм), тероризъм и самоубийствени атентати, причиняващи смъртта на хиляди невинни хора. Под определението фундаментализъм често се разбира политическа активност, тероризъм и антиамериканизъм¹¹. Терористите изповядват теорията на джихад и като най-жестокият акт на фундаментализма към днешна дата се приема самоубийственото отвлечение на три пътнически самолета от ислямистки бойци – членове на мрежата нАл-Кайда¹², оглавявана от Осама бен Ладен¹³, на 11 септември 2001г. Съществуват и десетки други зверства, за които са обвинени фундаменталистите: атентатът срещу повече от петдесет туристи в Египет през ноември 1997г.¹⁴; над сто самоубийствени акции в Израел по време на

⁹Примаков Е., Светът след 11 септември и нахлуването в Ирак., С., с.59.

¹⁰Гюлен. Ф. Виж в : Прокълнатиот от исляма терор., С., 2010., с. 15.

¹¹Еспозито Дж., Цит съч с.14.

¹²Ал Кайда се определя като ислямистка терористична мрежа /регионални организации с общо ръководно звено/, контролирана от саудитския /в част от източниците пише, че земите на семейство Ладен се намират в съвременен Йемен, но е прието че Бен Ладен е от Саудитска Арабия / терорист Осама бен Ладен. Организацията е основана от обединението на радикални ислямски лица от няколко по-малки групировки, създадени по време на съветската инвазия в Афганистан в края на 1979г. и нач. на 1980 г., когато радикалните мюсюлмани са активно подкрепяни и обучавани от ЦРУ и Саудитска Арабия. Между 1991 г. и 1996 г. Базата оперира основно в Пакистан, а след 1996 г. основните терористични клетки се връщат на територията на Афганистан и С. Арабия. Постепенно след серия от атентати Ал Кайда се превръща в терористичен враг номер едно за Запада и САЩ. Вж във:

<http://www.cfr.org/terrorist-organizations/al-qaeda-k-al-qaeda-al-qaeda/p9126>

За повече информация, виж също : Gunaratna R., Inside Al Qaeda., NY., 2002., pp-16–54.

¹³Осама бен Ладен (1957-2011) Първи идеен водач и един от основателите на организацията Ал Кайда.

<http://www.fbi.gov/wanted/topten/usama-bin-laden/>

¹⁴на 17 ноември 1997 г. в Луксор, Египет са убити най-малко 58 туристи след самоубийствена атака на камикадзе в храма на кралицата Хатшепсут.

палестинското въстание през септември 2000г.¹⁵; ударите срещу американските посолства в Кения и Танзания през 1998г.¹⁶ и т.н.¹⁷. А „След атентатите от 11 септември 2001г. в САЩ и на 11 март 2004г. в Мадрид Европа също се среща очи в очи с организирания радикален ислямски фундаментализъм (...) войнстващата идеология все по-категорично заявява и отстоява своето място сред палитрата значими политически доктрини, оставили трайни следи в световната история“.¹⁸

Практиката показва (или по-точно доказва), че религиозният фундаментализъм е идейно обвързан с политическото развитие и управление на съвременните мюсюлмански държави. Ислямският фундаментализъм играе съществена роля в международните отношения в световен мащаб. Също така е тясно свързан и с регионалния национализъм изповядван от различните мюсюлмански народи. Тези процеси в последните години все по-често са анализирани и изследвани. За тях днес се употребяват термините „политически ислям“ и „ислямизъм“.¹⁹

От няколкото примера и изброени цели на идеологическата платформа на ислямските фундаменталисти, в обществено-политическите науки се появява една нова оценка и теория спрямо съвременния ислям и ислямските общества. След трагедията от 11 септември 2001г. САЩ възприемат атентатите като глобална заплаха и издигат като политически мотив създаването на идеологема за „нова „Империя на злото“ - ислямът“²⁰, а оттам идва и последствието, че фундаменталистският тероризъм се развихря на нови бойни полета – освен в Америка, обект на атаките става останалата част от света и Европа.²¹ Началото на XXI-ви век предлага на преоценка ролята на съвременния ислямски

¹⁵За повече информация относно палестинските въстания „Ал Акса“ между 2000 и 2005 г. виж във : <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/Peace/intifada2toc.html> .

¹⁶Репорт от атентатите, информация за жертвите и поелите отговорност за ударите срещу американските посолства има във http://www.pbs.org/newshour/bb/africa/embassy_bombing/

¹⁷Рутвен Пак там ., с 9-10

¹⁸Цит по : Чуков В., Вж във : предговор., с., .

¹⁹Еспозито Дж., Цит съч., с.14.

²⁰Мизов Н. Ислямо-американския сблъсък., С., 2006., с.31.

²¹Еспозито Дж., Цит съч., с.262.

фундаментализъм в световната политика и международните отношения. Обвързва го идейно и политически със световния тероризъм и религията, но *„разбира се, че терористичната организация ще използва, дори и религиозни ценности, за да може да мотивира и убеждава своите привърженици“*.²² Но трябва да се постигне разграничение между двете явления, въпреки че едното (тероризмът) се е превърнало в частен случай и от края на 80-те години на XX век определя глобалните насоки на другото (фундаментализма). А това поставя света в един бъдещ, неминуем конфликт на религиозно-идеологична основа.

За да обобща изказаното дотук бих се съгласил с едно твърдение на Евгений Примаков, което звучи така: *„През втората половина на XX век терорът придоби две особености. Първо, влезе в арсенала от средства на сепаратистките и екстремистки религиозни или политически движения. Второ, разпространи се широко отвъд националните рамки и действа на международната арена“*²³. А за това явление имат вина и американци, и европейци, и руснаци – с една дума целият християнски запад. Политическите съветници и анализатори вкараха в теорията на международните отношения една нова световно призната теза, че времето след 11 септември 2001, трябва да бъде моментът на създаването на контраидеология, на идеологията на фундаменталистката, радикална версия на исляма.²⁴

Тези безспорни и общоприети хипотези и твърдения, изброени и/или цитирани, довеждат логически до няколко всепризнати в актуалната история изводи, а именно :

1. Залегналото определение за ислямски фундаментализъм в днешният му вид най-общо може да бъде класифицирано като: радикалната защита на исляма в световен аспект и разпространението на религиозната и идеологическата теория на джихада

²²Актан Х., Цит съч., Вж във : Прокълнатият от исляма терор., С., 2010., с.38.

²³Примаков Е., Цит съч., с.18.

²⁴Кларк Р., Срещу всички врагове. Войната на Америка срещу терора., С., 2006.,с. 320.

чрез абсолютно всякакви средства, включващи физическото унищожение и насилието срещу неприемащите догмата на ислямската религия в най-чистият ѝ първоначален вид. Това явление довежда до крайния религиозен фанатизъм и радикализъм (екстремизма), свързан с терористичните актове на насилие.

2. „Фундаментализмът вече е световно явление, произволно интерпретирано като насилие, целящо политически промени под булото на религията“²⁵. Като пример могат да бъдат посочени повечето големи политико-религиозни ислямски организации, имащи роля във вътрешното управление на държавите, които представляват днес – Хамас, Мюсюлмански братя, Ал Кайда, Хизбула

3. Фундаментализмът като теория и практика вече се използва с политически цели и като политически термин, а това предопределя към момента отношенията Близък/Арабски Изток - Западен свят от една страна, САЩ и Израел, от друга.

4. На първо място сред конфликтите, приписвани на фундаменталистка непримиримост, са арабо-израелският и ислямо-американският конфликти, концентрирани основно в Близкия Изток.

5. „Ал Кайда е името на ислямската фундаменталистка организация, която в началото на ХХІ век най-плътно отъждествява с тероризма и насилието като *modus operandi* на политическата си програма и цели“²⁶, успоредното с това тя се възприема като образец за съвременна политико-религиозна ислямска фундаменталистка организация.

²⁵Чуков В., Цит.съч., с.19.

²⁶Пак там., с. 209.

6. Вследствие на гореизложените пет, ислямския фундаментализъм е съвкупност от партийно, политически, религиозни, социални и международни фактори, и тези крайни настроения се изразяват най-вече чрез различните политико-религиозни регионални ислямски организации, проповядващи фундаментализъм (ислямизъм) и връщане към изконно класическия модел на ислямска доктринална държава.

Подложени на исторически анализ и малко критика, тези общоприети изводи могат да бъдат оспорени на база неистиност, преиначаване на историческия обективизъм, тълкувателни и неточни определения на съвременната обществено-хуманитарна терминология с цел политическото ѝ ползване за решения от глобално естество.

Исторически разгледано, съвременният (в конкретния случай ислямски) фанатизъм и тероризма като негово следствие са част от религиозния фундаментализъм, ползван в днешно време изцяло за политически цели на международната сцена. **Твърдението, че между двете явления (ислямски фундаментализъм и религиозен тероризъм/фанатизъм) може да се сложи знак за равенство (в световна политическа сцена е сложен към днешна дата, като визирам речта на Джордж Буш-младши пред Конгреса след атентатите от 11 септември 2001 г.²⁷) е маргинализирано понятие.** Определени понятия и не малка част от терминологията свързани с религиозния фундаментализъм и съвременния ислям като религия се използват с тенденциозно значение и истинското им определение се преиначават с намерения за постигане на политически цели. Защото според религиите тероризмът (терорът) е престъпление срещу човечеството. И точно поради това понятията „религия“ и „терор“ нямат нищо общо помежду си, защото всички официални религии отхвърлят и порицават

²⁷Вж във : <http://edition.cnn.com/2001/US/09/20/gen.bush.transcript/>

тероризма като способ за налагане на лични желания, било то и с религиозно-догматичен мотив.²⁸

Но политическите събития и случващото се в мюсюлманския свят и на Запад, както и изявленията на правителствени ръководители, формиращи политиката и общественото мнение през осемдесетте години на миналия век продължават да утвърждават схващанията за ислямска заплаха и неминуем сблъсък на цивилизациите.²⁹ Общоприета е обосновката и мотивировката, която се разбира под няколко определения свързани с ислямски фундаментализъм и исляма като религия в съвременната му вариативност. Тя наистина се определя като сблъсък на цивилизациите, за които говори Самюел Хънтингтън в едноименната книга. Но самият той казва, че „Ислямският „фундаментализъм“, който обикновено се смята за политически ислям, е само един от компонентите на много по-широкото възраждане на ислямски идеи, практики и реторика и на възвръщането на мюсюлманското население към исляма. Това възраждане е основно, а не екстремистко течение, то е всепроникващо, а не изолирано. (...) Както правителствата, така и опозиционните движения се обръщат към исляма, за да увеличат авторитета си и да получат по-масова подкрепа...“.³⁰ Основното последствие от историческото развитие на ислямските общества след средата на XX век е, че Ислямът като мощна глобална сила в мюсюлманския политически живот навлиза отново през 70-те и 80-те години³¹. Но въпреки това логиката и съжденията на Хънтингтън могат да бъдат оспорени, защото според критиците на неговата теория западната демокрация се оказва лице в лице с екстремизма и фундаментализма на другите цивилизации, отричайки по същество икономическите и политическите причини за възникналите конфликти, а гореспоменатият автор свежда всичко до цивилизационно - религиозно противопоставяне.³² Тази

²⁸Вж във : Гюлен Ф., Цит съч., с. 56.

²⁹Еспозито Дж., Цит съч., с.262.

³⁰Хънтингтън С. Сблъсъкът на цивилизациите., С., 2006., с.

³¹Еспозито Дж., Цит съч., с.17.

³²Примаков Е., Цит съч., с.44-45.

теория свежда света до нов биполярен модел – Изток/Запад, но този път на религиозно деление, а не на идеологическо. Трябва да се отбележи, че фундаменталистките ислямски партии включват в термина „Запад“ както западноевропейските страни, така и държавите от Източна Европа, а също така и САЩ, която търпи най-голямата част от нападките на тези партии.³³ Мнението, което ислямистите приемат за САЩ даже е доста крайно, защото американците се оценяват като „най-лошата страна във фронта на антинародните сили и враг номер едно на арабската и ислямската нация“.³⁴ Окачествена е и логическа връзка между САЩ и Израел на базата на историческата свързаност между двете държави. Следствие от близките дипломатически отношения между двете държави оценката на фундаменталистите продължава в негативен аспект. Според тях САЩ е страната, която подстрекава Израел, крепи елементите на неговото могъщество, снабдява го с всичко необходимо за задоволяване вътрешните потребности и осигурява на политическата поддръжка на израелтяните в Близкия изток.³⁵ Засиленият радикализъм и крайни антиамерикански, и антиеврейски чувства имат своето обяснение в историческия контекст на развитие на полуострова. След създаването на Държавата Израел³⁶, обвързвайки религията с политиката и международните отношения, ислямистите и възприетата от тях теория за национален фундаментализъм търпи ново развитие края на седемдесетте години на двадесети век.

След края на 1979 г. терминът „ислямски фундаментализъм“ придобива нов политически смисъл. След „бума“ на исляма през седемдесетте години наистина определението започва да се използва в по-широко значение и като сблъсък на международно-правните отношения по оста Изток/Запад., защото през 70-те и 80-те години политическите лидери в

³³Абуаси М., Фундаменталистки партии в арабските страни., С., 2001., с.60.

³⁴Пак там 60.

³⁵Пак там 60.

³⁶„В пет час следобед на 14 май 1948 год. в главната зала на музея на Тел Авив се провежда церемония, която слага началото на Държавата Израел“. Вж във : Гилбърт М., Израел история., С.,2004., с.214-215.

ново освободилите се арабски държави се надпреварват да отъждествяват своите режими и самите себе си с исляма.³⁷

Следвайки този исторически модел и опирайки се на логиката, че ислямският фундаментализъм прониква³⁸ (*по-точно вече е проникнал*) от най-висше административно до низово ниво сред мюсюлманите, трябва да бъдат определени значенията на част от терминологията, използвани както за политически цели на най-висше управленческо ниво, така и сред обикновените мюсюлмани. Обвързвайки политиката и религия, обичаи и закони, монотеистичен култ към Аллах и мюсюлманското духовенство имащо реална власт, трябва да бъдат обяснени няколкото специфични определения от речника на съвременния Ислям за да може да бъде направена разлика, между религиозното, политическото и социалното им значение. Може би най-спекулираният и произволно тълкуван термин в съвременния ислям е понятието „джихад“. Безспорен факт е, че няма правоверен мюсюлманин, правителство, управляващ, организация или политико-религиозно формирование, обвързани с Корана, които да не употребяват термина „джихад“. Неговото значение изглежда тълкувателно и интерпретативно и в съвременните обществено-хуманитарни речници звучи доста разнообразно:

- джихад – “само ед. Ист. Религ. Свещена война на мюсюлманите за вярата, в която всеки мюсюлманин трябва да участва до световния триумф на исляма. Проповядва се, че всеки войн, загинал в борбата с неверниците, отива направо в рая. Понятието „джихад“ на първо място е свързано с религиозния дълг на мюсюлманите да се усъвършенстват духовно и да се борят за разпространението на исляма.”.³⁹ Но терористичните групировки използват понятието „джихад“ в не малка част от интервютата, програмите и прокламационните си материали. Определят и се опитват да оправдаят част от атентатите си с този термин, но „с джихад се означава всеки стремеж, усилие и старание на

³⁷Хънтингтън С., Сблъсъкът на цивилизациите., С., 1999., с. 162.

³⁸Ако трябва да бъде цитиран Едуар Саид, от който поради чисто исторически и хронологически аспект се дистанцирам

³⁹Терминологичен речник по обществено-политически науки С., БАН 2012., с.138.

мюсюлманина по пътя на Аллах за спечелване на неговото благоволение".⁴⁰ Според съвременните арабисти и изследователи на исляма, понятието трябва да бъде тълкувано като „възлаганото на отделния мюсюлманин и на мюсюлманската общност (умма) „върховно усилие“ в името на исляма (...) и подобно на християнския възглас „с нами Бог“ терминът има различно тълкуване".⁴¹ „Джихад“ като дума има различни значения и се употребява според обстоятелствата, интерпретирането се ползва за разнообразни цели. Не е емоционално натоварен и обвързан с прагматизма възприеман като „свещена война“. Освен определения за джихад съществуват още няколко други произволно интерпретирани термини, навлезнали в теорията за съвременния ислямски фундаментализъм:

- . дар ал ислам - букв. „дома на исляма“. Територия, област на исляма. Още през средновековието във връзка и с територията на джихада в ислямската доктрина (...) Тези две основни „области“ – дома на исляма и на войната – са разграничени въз основа на идеята за контрол и упражняване на мюсюлманска власт върху определени територии.⁴²

- . ислямизъм – което като практика обозначава онези движения и доктрини, които се стремят да приведат политиката в съответствие с предписанията на исляма.⁴³

- . умма, което трябва да бъде разбрано като ислямска общност, която е отдадена на Аллах и чиито членове са „свидетели за хората“. ⁴⁴

На базата на цитираните няколко определения изясняването на ислямския фундаментализъм, в истинския му исторически смисъл и процес на развитие, е въпрос на анализ и развитие на исторически процеси и фактори относно теорията и това как се възприема като определение днес. Но трябва да се

⁴⁰Акман Х., Цит., съч., Вж във : Гюлен Ф., Прокълнатият от исляма терор., С., 2010., с.39.

⁴¹Евстатиев С., Ислямът кратък справочник., С., 2007., с.55.

⁴²Пак там с.46-47.

⁴³Пак там., с. 48.

⁴⁴Пак там., с.193.

спомене, че : „Ислямските екстремисти, обзети от стремежа да подчинят на идеите си целия мюсюлмански свят и да ги наложат като абсолютно неоспорими, прибегват до Корана, по-скоро до догматичното, едностранчивото тълкувание на тази главна за мюсюлманите свещена книга“⁴⁵ А извадени от контекста отделните изрази и думи наистина могат да бъдат интерпретирани като произвол и насилие. Точно тези тълкувания на огромната част от спецификите свързани със съвременния ислям като религия се интерпретират произволно и свързват с терминологията на ислямския фундаментализъм. Обобщено и цитирано от съвременните академични речници звучи така:

- . Фундаментализъм - само ед. Агресивна проява на ислямството с цел да обедини всички изповядващи тази религия и да ги противопостави на останалите. Ислямски фундаментализъм.⁴⁶ Или „Крайно консервативно и крайно догматично течение в дадена религия, изразяващо се в безусловно и безкритично отстояване на основните ѝ догми, във фанатично спазване на основните ѝ принципи и в безкомпромисното им прилагане във всички средства без никаква толерантност (...) най-често се свързва с исляма. Срв. с ислямски фундаментализъм“.⁴⁷ А под определението за „ислямски фундаментализъм“ арабистите заключват, **цитирам: „Термин, наложил се както в съвременните изследвания върху Близкия Изток и исляма, така и в медийното пространство“.**⁴⁸

Създаването на теоретичния фундаментализъм е дело на християнската творческа фантазия⁴⁹ и „именно кризата на християнската църква в края на XIX век в САЩ тласка силно напред развитието на религиозния фундаментализъм“⁵⁰. На обратния полюс, според критиците фундаментализмът е определян като практика, свързана с насилие, приписвана от

⁴⁵Примаков Е., Цит съч., с.51.

⁴⁶Тълковен речник на българския език Вж във : <http://www.t-rechnik.info/f.php?page=13&>

⁴⁷Терминологичен речник по обществено-политически науки., С., БАН., 2012., с.492.

⁴⁸Евстатиев С., ислямът кратък справочник., С., 2007., с., 79.

⁴⁹Чуков В., Цит.съч., с.38.

⁵⁰Пак там., с.38.

либерали и просвещенски рационалисти на всяка група, религиозна или не която се осмели да предизвика „абсолютизма“ на следпросвещенския мироглед.⁵¹ По друг начин тълкувано, звучи че фундаменталистите се възприемат като консервативна група или групи от хора опитващи се да възвърнат сила на единението на безпогрешността на религиозният идеал и върнат силната роля на религиозната догматика, без значение коя от световните религии изповядва съответната група. Но никъде в тези твърдения не се споменава радикализъм, фанатизъм, тероризъм и днешните определения, с които са емоционално натоварени фундаменталистите.

Въпреки това християнския религиозен фундаментализъм дълбоко се различава в своята същност от ислямския и еврейския (юдейския)⁵². Неговият радикален потенциал е премахнат още преди около два века ... теорията за разделението на властите игнорира религиозния екстремизъм като идеология.⁵³ Друго мнение връща теорията за фундаментализма още в предхристиянския период, защото според изследователите на теорията за фундаментализъм, традицията също като вид фундамент може да бъде разбрана по повече от един начин. Сред римските католици (римокатолици)⁵⁴, англиканите и някои други религиозни общества думата означава съвкупност от ритуали, модели на поведение и мисъл, които датират от времето на зараждането на религията.⁵⁵ Исторически коректното обяснение на фундаментализма не го обвързва с ислямската религия, даже обратното, първоначално фундаментализма няма никаква връзка с нея. Възниква като теория и практика първо в други две големи, световни, монотеистични религии – християнството и юдаизма. Въпреки това: „терминът фундаментализъм навлизо бързо в социално-политическия

⁵¹Рутвен М., Цит съч., с.

⁵²Вл. Чуков и М. Рутвен използват определението еврейски фундаментализъм. Мисля че е по-правилно да бъде казано юдейски, защото еврейски се възприема в етническият смисъл и определение, а в текста се говори за религиозния контекст на явлениято

⁵³Пак там., с.50.

⁵⁴Пак там., Като в бележка 65, мисля че римокатолици е по правилно определение, защото римски обвързва само с град Рим, респективно има фактологична грешка допусната от автора или от преводача към българското издание.

⁵⁵Рутвен М., Цит.съч., с.26.

речник през последните две десетилетия. Американските политолози му придават общорелигиозен смисъл след революцията в Иран през 1979 г.

Логично последствие става, че оттогава След 1979 г. фундаментализмът вече е световно религиозно явление и е идейно обвързан със съвременния ислям като доктрина, но през последните тридесетина години се използва некоректно и с политически цели. Провокирано е от американските военни анализатори, съветници и управляващи и противопоставянето им срещу СССР по време на Студената Война. По времето на този конфликт и постепенното глобализиране и навлизане на ислямския свят на световната геополитическа сцена, теорията на съвременния фундаментализъм като начин на национално управление в ислямските държави кристализира и започва да бъде използван за обосновка на проникване на американските и/или съветски офанзиви в региона на Близкия и Средния Изток.

Ричард Кларк обобщава, че светът, който Рейгън наследява като президент, е формиран отново от две съществени промени, които се случват през 1979 г. – Иранската революция и Съветската инвазия в Афганистан. И двете събития подпалват отново радикалното движение в Исляма, и „двете притеглиха Америка да навлезе по-навътре в царството на Исляма“⁵⁶. След края на Виетнамската война⁵⁷ и голямата световна енергийна криза, постепенно американските управляващи и военни местят центъра на събитията върху арабския полуостров и близлежащите до него географски територии – Среден Изток и Северна Африка населени предимно с мюсюлмани. А след преживяните „два шока“ – Иранската революция и Съветската инвазия в Афганистан, на американските политико-военни анализатори е определен нов фокус на вниманието: Персийския залив.⁵⁸

⁵⁶Кларк Р., Срещу всички врагове. Войната на Америка срещу терора., С., 2006., с.54.

⁵⁷Официално виетнамската война приключва на 30 април 1975 год., след падането на Сайгон

⁵⁸Пак там., с.55.

Както вече бе споменато, седемдесетте години са основополагащи за развитието на ислямизма, навлизането на близкоизточните държави на световната политическа сцена и обвързването на религията с политиката в най-съвременен вариант, от гледна точка на мюсюлманските общности.

Събитията от 1979 г. действат като допълнителен катализатор за развитието на ислямското възраждане или още по-точно, това са няколко процеса, които се случват в Близкия Изток. Януари месец иранският шах е свален и аятолах Хомейни се завръща в Техеран. След това през март за изумление на много мюсюлмани Египет и Израел подписват мирен договор⁵⁹. През ноември идва шокираща новина, че стотици въоръжени ислямски екстремисти са завладели Голямата джамия в Мека⁶⁰ и цял ден водят кървава битка със силите за сигурност, в която загиват стотици хора, а това нанася сериозен удар върху престижа на династия Сауд. И накрая в последните дни на декември 1979 г. СССР нахлува в Афганистан. Това без съмнение е най-разтърсващата новина : „безбожните комунисти са завладели със сила суверенна мюсюлманска държава“.⁶¹

Следствие от тези няколко исторически катаклизма в Близкия Изток на преден план постепенно се открояват две имена неразривно обвързани с практиката на съвременния фундаментализъм : Аятолах Хомейни⁶² и Осама бен Ладен⁶³. Те двамата са политически и емоционално натоварени и

⁵⁹След споразумението при Кемп Дейвид в края на 70-те години, Израел и Египет подписват мирен договор през март 1979г. Според него Синайският полуостров се връща на Египет и Ивицата газа остава под израелски контрол, като ще бъде включена в бъдеща палестинска държава. Договорът също позволява на еврейските кораби да минават свободно през Суецкия канал и признава Тиранският проток и заливът Акаба за международни водни пътища.

⁶⁰ „Най-лошите страхове на управниците от персийския залив и на Запада – че иранската революция ще се окаже заразителна – изглежда се сбъдват в първите следреволюционни години. През ноември 1979 г. Саудитска Арабия е разтърсена от две взривоопасни събития. На 20 ноември когато мюсюлманите се готвят да навлязат в петнадесетия век на исляма, Голямата джамия в Мека е завзета и окупирана за 2 седмици от воинстващи сунити, които се обявяват срещу саудитската монархия Обвинението на Хомейни, че в основата на това действие стоят американци, довежда до нападения срещу американски посолства и опожаряване на американската мисия в пакистанската столица Исламабад“ – Виж в Еспозито Дж., Цит съч., с.29.

⁶¹Бърджън П., Свещената война. В тайния свят на ислямския тероризъм., С., 2006., с. 69.

⁶²Рухолах Хомейни (1902 – 1989г.) Ислямски духовник и философ. Водач на шиитската общност в Иран и идеен водач на революцията от 1978/9 год. Живял дълги години в изгнание и завърнал се 1978 г. в Иран след свалянето на шаховете Пахлави. Биографична справка виж във: <http://www.biography.com/people/ayatollah-ruhollah-khomeini-13680544>

⁶³Биографичните данни за Осама бен Ладен изобилстват и самите му ранни години са обвити в мистерия. Интересни биографични данни за негои живота му между 1965 докато поема Ал Кайда мога да бъдат намерени в: <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/binladen/who/bio.html>

обвързани със съвременната ислямска религиозно-политическа доктрина лежаща върху екстремизъм, радикализъм, класически ислям, съвременен ислямски фундаментализъм и религиозен фанатизъм.

Силата на възродения ислям се проявява най-драматично в иранската революция от 1978-79г.⁶⁴ Аятолах Хомейни е исторически и идеен водач на политическите промени в Иран или т.нар. Иранската революция. Заедно с това е свързан със бъдещите вътрешни реформи в страната⁶⁵ и проповядваната от него антиамериканска и антизападна политика. Западноориентираните шахове Пахлави са свалени и разривът на международни отношения между Иран и САЩ е факт. Аятолахът проповядващ ислямска промяна и започнал прилагането ѝ постепенно започва да бъде възприеман като един от образците на съвременен фундаменталист.⁶⁶ Американското несъгласие с промените вътре и разпада на двустранните отношения с Иран е предтекст за преоценка на общоприетото мнение за шиитската република, но по отношение на Иран положителна роля изиграват Русия и европейските държави, които подкрепят вътрешните

⁶⁴Еспозито Дж., Цит съч., с.25.

⁶⁵Предприетите от аятолах Хомейни амбициозни реформи, наречени "бяла революция", довеждат до индустриализация и модернизация на страната, но и до сериозни диспропорции в развитието на някои икономически отрасли. Повишаването на цените на петрола през 70-те години увеличава многократно приходите на Иран и поражда рекорден икономически растеж, но неразумното използване на средствата довежда само година по-късно до хиперинфлация и огромен бюджетен дефицит. Неефективните икономически мерки срещу ширещата се бедност и безработица, злоупотребите на елита с държавни средства и корупцията са част от факторите, които предопределят широкото обществено недоволство срещу привидно най-стабилния режим в Близкия Изток. Но не икономическата, а религиозната политика на шаховете Пахлави се оказва най-значимият фактор, предопределил мащабите и мощта на опозиционното движение. Секуларно настроените монарси упражняват внимателен надзор над ислямските институции в Иран посредством разнообразни държавни ведомства. Цели се поддръжане на властта на духовниците чрез създаването на съвременна светска образователна система и законодателство по западен образец. Традиционните улеми биват масово заменени с получили модерно образование съдии, адвокати, учители и държавни служители, а това от своя страна подкопава техните източници на приходи и социално положение. Но въпреки всичко управляващите подценяват огромното влияние, което има ислямската религия върху иранците и високия авторитет, с който се ползва традиционното шиитско духовенство. Именно секуларната политика на монархията поражда мощната вълна на съпротива, която ще доведе до нейното рухване. В средата на 70-те години режимът на шах Мохамед Реза Пахлави се ползва с подкрепата на САЩ и Запада и разполага с мощни силови структури и достатъчен икономически ресурс. Но под тази привидна стабилност общественото недоволство непрекъснато расте. Социалните, икономическите и културно-религиозните фактори обединяват срещу шаха всички слоеве на иранското общество.

⁶⁶Доктрината на аятолах Хомейни за *вилаят-и факих* ("властта на правоведа") е колкото естествено продължение на развитието на шиитското виждане за властта, толкова и радикално разчупване на установената традиция. Тя е изложена в серия от лекции, по-късно събрани и систематизирани в книгата *Хокумат-и Ислями: Вилаят-и Факих (Ислямското управление: властта на правоведа)*. Книгата представлява едновременно синтез на идеите на Хомейни за ислямска държава и призив към мюсюлманите в Иран и по целия свят да осъществят тези идеи на практика. Аятолахът атакува европейските колониални държави, САЩ, СССР, които смята за "врагове на исляма" поради опитите им да наложат ислямските държави лесно контролируеми секуларни режими. Порицани са всички взаимствания от Запада нововъведения в управлението, правото, културата, които за Хомейни са основна причина за недостатъците и проблемите на ислямските общества. Духовникът подчертава, че не е срещу научния и индустриалния прогрес, но отстоява правото на мюсюлманите сами да избират своя път към него.

позитивни промени в тази страна чрез преодоляване на изолацията ѝ от външния свят.⁶⁷

Освен темата за Иран и революцията (*която е невъзможно да не се спомене когато се изяснява теорията на съвременния ислямски фундаментализъм*) в края на седемдестте години на века се появява и едно друго лице – наложено в последствие като терорист и ислямски фундаменталист номер едно в света – Осама бен Ладен.

Осама бен Ладен, най-популярният терорист за последните петдесет години

Осама бен Ладен се отличава на общия фон на случващото се в Близкия Изток – но каквото и да изкаже за него до голяма степен ще бъде митологизирано. Безспорно е, че неговата харизма в голяма степен играе роля за превръщането на Ал Кайда във враг номер едно на световните органи за

⁶⁷Примаков Е., Цит съч., с.21.

сигурност⁶⁸. Превърнал се в световен опортюнист, Бен Ладен след години обобщава своята терористична дейност обвързвайки я с религията в едно свое изказване : „Кулминацията на тази религия е джихад“⁶⁹ . Общоприетото мнение за него от тогава е превърнато в нарицателно за целия ислямски фундаментализъм като практика. Но самите професионални изследователи с ислямска религиозна принадлежност осъждат действията на бен Ладен (или поне някои от неговите действия) и разграничават частния случай от цялостната картина на ислямизма. „Абсурдно е истинският мюсюлманин – човек, който е вникнал в дълбоката същност на исляма, да стане терорист. Човек, който е станал терорист, престава да бъде мюсюлманин“.⁷⁰

Ако бъде разгледана житейската история на известната арабска фамилия се стига до същите тези две събития, които изиграват съществена роля за личната мотивация на Осама бен Ладен да поведе талибаните⁷¹ и последователите на Ал Кайда към свещен джихад срещу западните сили и неизповядващите Исляма. Няколко седмици след съветската инвазия бен Ладен, който тогава е на двадесет и две години, застава на страната на афганистанците и се отправя за Пешавар, за да се срещне с афганистанските лидери и да помогне с финансови средства⁷², където се запознава и е повлиян от идеите на Абдула Азам⁷³. Връзката отнасяща го в последствие срещу САЩ е разполагането на съветските войски в Афганистан, което създава почва за американското сближаване с най - реакционните мюсюлмански групи, които понякога „бяха формирани и действаха с пряко американско участие“⁷⁴ – а оттам идва създаването на Ал Кайда, определяна от личните мотиви на бен Ладен. В периода

⁶⁸В., Цит.съч., с.209.

⁶⁹Бърджън П., Цит.съч., с.60.

⁷⁰Гюлен Ф., Виж в : Прокълнатиот от исляма терор., С., 2010., с. 21

⁷¹Радикално ислямистко движение в Афганистан. Възниква в средите на войнстващите сунити, които по време на съветската окупация се обучават в ислямски школи в съседен Пакистан. Вж във : Rashid A., Taliban: Militant Islam, Oil and Fundamentalism in Central Asia., NY., 2000. pp.

⁷²Бърджън П., Цит.съч., с.71.

⁷³Абдула Азам (1941-1989г.) Сунитски палестински философ и теолог. Идеен водач на муджахидините и пряко свързан със създаването на Ал Кайда и първите ѝ клетки в Афганистан по време на съветската инвазия през 1980 год. Вж във : <http://www.investigativeproject.org/profile/103>

⁷⁴Примаков Е., Цит съч., с.27.

1980/81 – 1993/94г., бен Ладен се превръща в лицето - терорист и фундаменталист номер едно в света, заплахата за световния мир Безспорен факт, е че до деня на смъртта си⁷⁵ бен Ладен е може би най-голямата терористична заплаха срещу световната сигурност, но от друга страна историците и политолози не могат да отрекат, че изначално подетата от него инициатива е „конфликт определен като справедлив джихад и това несъмнено е войната срещу руснаците в Афганистан“⁷⁶. След победата на муджахидините⁷⁷, „героят от Афганистан“ старателно спестява информацията, че тяхната победа не би могла да бъде реализирана без щедрата помощ на САЩ, по-специално на ЦРУ. Американската разузнавателна служба отпуска близо 500 милиона долара за подготовка и въоръжение на основните групи на съпротивата⁷⁸. От мистериозната връзка между САЩ и Бен Ладен има само един безспорен факт - талибаните съзнателно са оказвали в Афганистан гостоприемство на бен Ладен и неговата Ал Кайда главно по идеологически мотиви – и едните, и другите са привърженици на идеите на радикалния войнстващ ислямизъм⁷⁹ и застават твърдо срещу съветската окупация.

Но според принципите на Исляма като религия и догматика отделни лица, организации или групировки не могат да обявяват война. Защото не може да има война, преди тя да бъде обявена от държавния глава и от армията. В противен случай, обявената война ще бъде по индивидуално усмотрение от някого.⁸⁰ И за да допълня в контекста на изказаното, когато говорим за Бен Ладен и радикализма, той и неговата организация : „ (...) показаха новата и най-опасна разновидност на международния тероризъм : самостоятелна система, несвързана с някаква държава (...) Ако

⁷⁵Осама бен Ладен е убит след акция на американските тюлени в Пакистан на 2 май 2011 год. за повече информация : <http://www.bbc.co.uk/news/world-us-canada-13256676>

⁷⁶Бърджън П., Цит.съч., с.70.

⁷⁷Общоприетото определение за муджахидините в Афганистан е, че това са военни ислямски формирования от партизански тип. Муджахидините са местните крайни сунитски племена, радикални и фанатични военни и партизански групи въстанали в Афганистан по време на войната срещу СССР. Терминът е популяризиран след Съветската инвазия през 1979/80 год., но корените му идват още от Средновековието.

⁷⁸Чуков В., Цит.съч., с.212.

⁷⁹Примаков Е., Цит съч., с.33.

⁸⁰Гюлен Ф., Виж в : Прокълнатият от исляма терор., С., 2010., с. 17.

организацията, извършила терористично нападения над САЩ, бе свързана с която и да е страна от Близкия, Средния изток (...) то за това щеше да знае поне едно от разузнаванията в света”.⁸¹

Но темата за Ал Кайда и Осама бен Ладен навлиза в една специфична, отделна историческа действителност, неразривно обвързана с регионализма, Афганистан като суверенна държава и самия бен Ладен като личност. За нея трябва да се разглежда специализирани архиви и документация, които не са на свободен достъп и не е възможно да бъдат анализирани, защото това е въпрос на глобална и национална сигурност към днешна дата /макар че на всички е известно и официално представено от ЦРУ, че огромна част от ръководството на организацията са хванати или убити, дори самият бен Ладен умира/, а това е друга тема. Общоприето е обаче, че Осама бен Ладен и ръководените от него талибани са образец на ислямския фундаментализъм и екстремизъм застанал срещу САЩ и глобалната сигурност, а това не е съвсем вярно.

Гореизказаните редове по никакъв начин не се опитват да се противопоставят срещу някакъв вид политика или религиозна догма. Просто да покажат критично, евентуално да оборят от части едно наложено обществено мнение. Защото политиката – тя е просто игра на думи пред масите или по-точно представяне на термини и научен апарат по начин удобен за представящия го. А от друга страна религията /в този случай-Ислямът/- към днешна дата може да бъде огледален образ на политическата реторика. Взаимодействието между двете е крайно негативно и тогава възниква въпросът - какво е фундаментализмът днес ?; патриотизъм, екстремизъм, тероризъм или просто сляпа вяра.

⁸¹Примаков Цит съч., с.22-23.

Списание на Клуб „Военна история”

София, 2015 г.

ISSN 2367-5950

Отговорен редактор: **Александър Стоянов**
Оформление и дизайн: **Петьо Георгиев**
Коректор: **Десислава Михайлова**

Ако искате да се свържете с нас, можете да го направите на:

e-mail: klubvoennaistoria@gmail.com

Facebook: www.facebook.com/hystoryofwars

Официален сайт: www.historyofwars.net